

www.salampnu.com

سایت مرجع دانشجوی پیام نور

- ✓ نمونه سوالات پیام نور : بیش از ۱۱۰ هزار نمونه سوال همراه با پاسخنامه
- تستی و تشریحی
- ✓ کتاب ، جزوه و خلاصه دروس
- ✓ برنامه امتحانات
- ✓ منابع و لیست دروس هر ترم
- ✓ دانلود کاملاً رایگان بیش از ۱۴۰ هزار فایل مختص دانشجویان پیام نور

www.salampnu.com

کلیات قاره ها

رشته جغرافیا

2 واحد درسی

نام منبع و مولف: کلیات قاره ها ، دکتر سید رحیم مشیری ، انتشارات
دانشگاه پیام نور، 1378

تهیه کننده : دکتر هوشمند عطایی ، منطقه 3 ، مرکز زرین شهر

اهداف درس:

- ✓ آشنایی با قاره ها از نظر ویژگیهای طبیعی ، انسانی ، سیاسی و اقتصادی
- ✓ در دورانهای مختلف زمین شناسی با چه تحولاتی در قاره ها مواجه بوده ایم و تأثیر این تحولات به چه صورت بوده است.
- ✓ بررسی اقلیم ، خاک ، پوشش گیاهی و حیات جانوری
- ✓ بررسی پیشینه تاریخی ، جمعیت ، زبان ، نژاد و مذاهب قاره ها
- ✓ پدیده های اجتماعی و ویژگی های انسانی قاره ها به چه صورت می باشد و اینکه چگونه پدیده های طبیعی و جغرافیایی تأثیرات مهمی را در نحوه زندگی و معیشت مردم ناحیه داشته است.
- ✓ اتحادیه های مهم اقتصادی که در قاره ها شکل گرفته اند و اعضاء تشکیل دهنده آنها

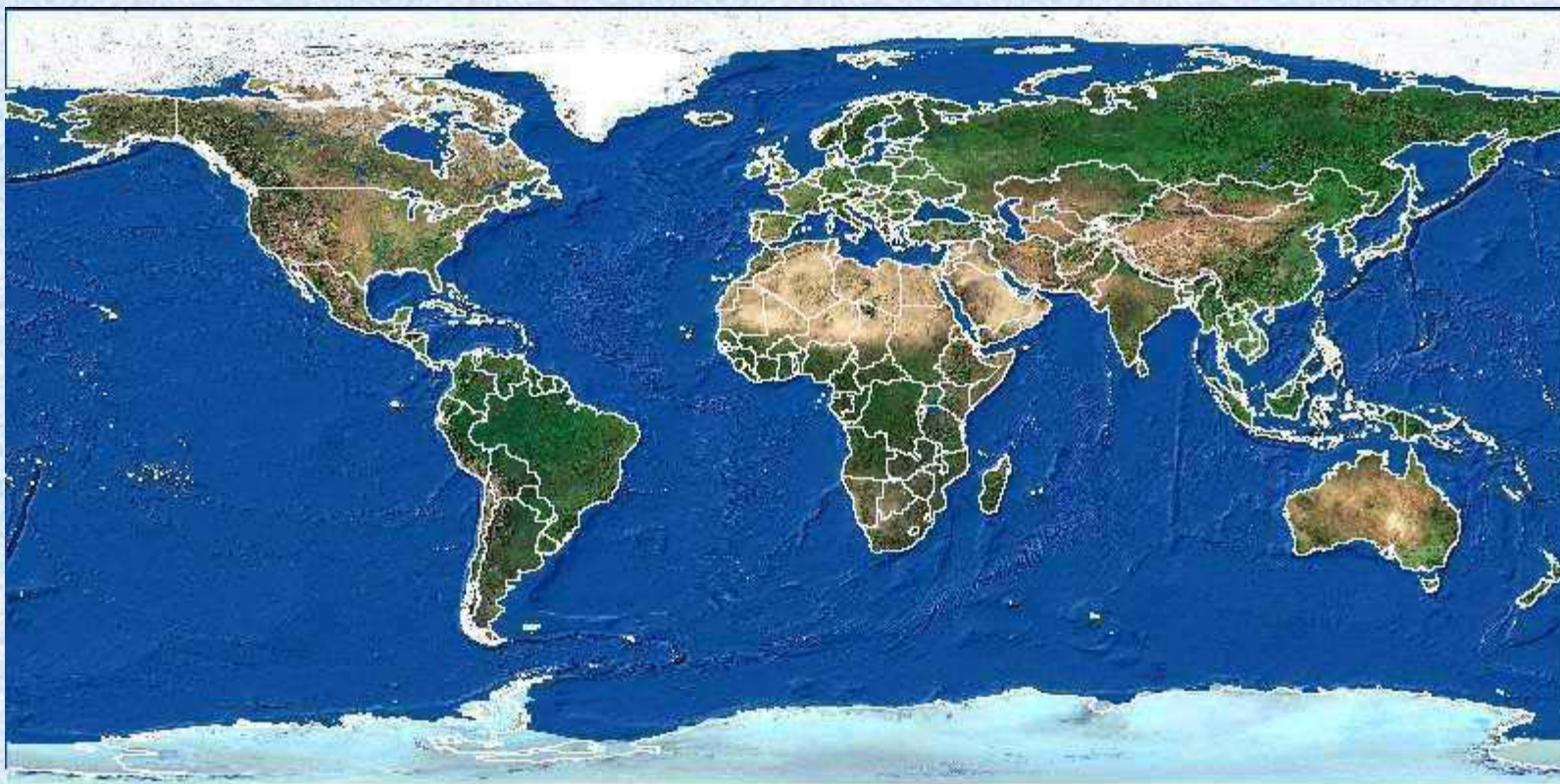
جایگاه درس:

درس کلیات قاره ها جزو دروس اصلی رشته جغرافیای انسانی و جغرافیای طبیعی است.

نقشه ماهواره ای جهان (2006)

نقشه سیاسی جهان

فصل اول

قاره آسیا

هدف کلی فصل اول:

1 - آشنایی با قاره آسیا و اینکه چرا به این نام خوانده می شود و ریشه لغوی آن چیست، چه مقدار از خاک کره زمین را اشغال کرده است، از نظر زمین شناسی به چه دوره های تعلق دارد و پدیده های طبیعی آن از چه زمان شکل گرفته و چه تأثیری بر مسائل انسانی این قاره داشته است.

2 - برخورد جغرافیایی با مسائل جمعیتی، سیاسی، اقتصادی این قاره.

هدف‌های رفتاری:

- موقعیت قاره آسیا را در روی کره زمین با توجه به تعاریفی که در متن آمده و همچنین وسعت این قاره بیان کنید.

- چهره زمین و پستی و بلندیها یا ارتفاعات این قاره را با توجه به تاریخچه زمین‌شناسی آن شرح دهید.

- آب و هوا، پوشش گیاهی و تأثیر دریاها و اقیانوسها و به‌طور کلی اوضاع اقلیمی این قاره را شرح دهید.

- از نظر مسائل انسانی از قبیل جمعیت، نوع معیشت، نژاد و زبان و مذهب و فرهنگ مردم این مرزوبوم اطلاعاتی ارائه دهید.

- در زمینه مسائل سیاسی و حکومت‌های حاضر و همچنین امپراتوری‌هایی که در طول تاریخ بر این قطعه خاک دنیا فرمانروائی کرده‌اند با توجه به پیشینه تاریخی این قاره توضیحاتی ارائه دهید.

- در جغرافیای اقتصادی این قاره اقتصاد غالب را مشخص کرده و توضیحاتی در زمینهای کشاورزی و صنعت کشورهای آسیایی داده شود.

موقعیت آسیا در جهان

جغرافیای طبیعی:

آسیا کجاست و حدود آن چیست:

برای اولین بار عناوین آسیا و اروپا را آشوری‌ها در سواحل دریای اژه بکار بردند. اصطلاح "ASSI" نام سرزمین ترکیه فعلی و ماورای آن اصطلاح " EREB " نام یونان قدیم و مغرب آن بوده است.

قاره آسیا بزرگترین قاره کره زمین با وسعتی حدود 44 میلیون کیلومتر مربع و با جمعیتی بیش از 3 میلیارد نفر، از نظر موقع مکانی از مدار استوا تا قطب و از نصف النهار 27 درجه تا 19 درجه شرقی را دربر گرفته است.

در واقع نسبت دیرینه جغرافیایی تقسیم اروپا و آسیا هنوز به نوشته‌های جغرافیایی غلبه دارد. آسیا از مغرب به کوه‌های اورال ختم می‌شود. جنوب اروپا در خاک شوروی به پای کوه قفقاز خاتمه می‌یابد.

آسیا از غرب به اروپا محدود می‌شود. شمال آسیا را اقیانوس منجمد شمالی و شرق آن را اقیانوس کبیر و جنوب آن را اقیانوس هند محدود می‌کند.

زمین شناسی:

در جنوب غربی آسیا و شبه جزیره عربستان و شبه قاره هندوستان نواحی وسیعی یافت می شود که از بقایای بسیار متغیر سنگهای پر کامبرین تشکیل شده اند. در شمال قاره اوراسیا نیز دو ناحیه از ساختمان های قدیمی نظیر آنچه در هند و عربستان وجود دارد به چشم می آیند یکی سپرفنواسکاندین - Fenno Skandiane در اطراف دریای بالتیک است و دیگر توده های واقع در شمال شرقی دریاچه بایکال به نام آنقارا Anghara می باشد.

در بین این توده مقاوم یک رشته جبال پیوسته و پیاپی چین خورده در جهت غربی شرقی خودنمایی می کند. در قسمت اعظم ادوار پالتوزوئیک و مزوزوئیک به جای این توده کوهستانی دریای عظیمی به نام تیتس **Tethys** وجود داشته که طول و وسعت آن به مراتب از دریای مدیترانه بیشتر بوده است. رسوباتی که در این ژئوسنکلینال (گودی) گذاشته شده بود در اواخر مزوزوئیک و بخصوص در دوران سنوزوئیک (جمعاً حدود 200 میلیون سال) به واسطه فشار حرکات کوهزایی تغییر شکل یافت.

چهره زمین (پستی و بلندی)

به طور کلی مرتفعات آسیا را می شود به سه دسته تقسیم کرد:

1. اراضی پست که حداکثر ارتفاع آنها از سطح دریای آزاد به 650 متر می رسد.
2. اراضی کم ارتفاع بین 650 تا 1650 متر ارتفاع از سطح دریا.
3. اراضی مرتفع بیش از 1650 متر ارتفاع از سطح دریا.

نقشه ناهمواریهای آسیا

رودهای آسیا:

رودها متعددی از رشته کوه‌ها و داخل آسیا سرچشمه گرفته و به دریاها و اقیانوس‌های می‌ریزند. رودهایی که به ساحل دریاهای قطب شمال می‌رسند متعددند که مهم‌ترین آنها، رودخانه‌های اب‌ینی سئی و لنا نسبتاً طولانی و از جمله دوازده رود طویل دنیا محسوب می‌شوند. پنج رود دیگر به نام‌های دوینا پچورا، یانا، ایندیگیر کا و کولیمانیز معروفند.

اوضاع اقلیمی:

مهمترین خصیصه آب و هوایی آسیا، برّی بودن آن است. اکثر نواحی ساحلی آب و هوای بحری یا موسمی دارند. مرکز آسیا در حدود 3500 کیلومتر از ساحل هر اقیانوس فاصله دارد. سایر قاره‌ها حداکثر وسعت را در جهت شمال و جنوب اشغال می‌کنند و لذا به خاطر باریکی شرقی-غربی و موقع جغرافیایی اکثراً در معرض بادهای غربی باران‌زا و بادهای شدید شرقی قرار می‌گیرند.

در زمستان‌ها نواحی داخلی این قاره از نواحی هم عرض و واقع در ورای مدار رأس السرطان سردترند و شدیدتر است و افت درجه حرارت زمستانی آن نیز بیشتر است. خلاصه آنکه هر نوع آب‌وهوایی در آسیا وجود دارد که آب‌وهوای نوع استوایی «گرم و مرطوب» مالایا، آب‌وهوای گرم و خشک بیابانی عربستان، آب‌وهوای نواحی قطبی نظیر اقلیم ناحیه نوایازملیا بهترین معرف آب‌وهوای فوق‌العاده هستند.

بسیاری از این سیکلون‌ها پس از ورود به داخل آسیا از بین می‌روند. همین سیکلون‌ها هستند که اغلب باران‌ها را تولید می‌کنند. طوفانهای سیکلونی جنوب شرقی در آسیای شرقی بادهای مرطوبی ایجاد می‌کنند که از جنوب دریای چین می‌رسند. در زمستان سیکلون‌های نسبتاً ضعیفی از فلسطین، سوریه، ایران و شمال شبه قاره هند می‌گذرند و موجب بارندگی می‌شوند

قسمت اعظم آسیای جنوب غربی را آب و هوای مدیترانه‌ای دو فصلی فرا گرفته است. محدوده قلمرو آسیای جنوب شرقی و آسیای جنوب غربی دارای فصل تر و خشک هستند ولی در آب و هوای نوع مدیترانه‌ای باران در ماههای زمستان می بارد.

پوشش گیاهی:

توندرا

الف: در منتهی الیه نواحی شمالی منطقه توندراهاست. توندرا در حقیقت چمن نواحی منجمد و ماقبل قطبی است و وسیعترین قلمرو آن زمینهای پست و شمال سیبری و روسیه است. این پوشش گیاهی مجموعه‌ای است از لیخن و خزه‌های قطبی که در میان آنها آبها را کدمانده و توربزارهای امروزی حاصل آنهاست.

ب: جنگل های مخروطی به صورت پوشش گیاهی دامنه داری بیش از 75 درصد از خاک سبیری رami پوشانند. جنگل های مخروطی سبیری با جنگل های مخروطی اروپا فرق دارند به این معنی که قد درختان جنگلی سبیری کوتاهتر می باشد. اما این نوع جنگل های کوتاه قد، اکثراً شامل کاج های کوتاه و درختان توندراست.

ج: استپزارها و پوشش استپی نواحی شمال آسیا درست از زیر منطقه جنگل‌های مخروطی شروع می‌شوند. استپ‌ها بیشتر در سبیری غربی و جنوبی و دامنه‌های فلات مغولستان رشد کرده به صورت بوته‌هایی کوتاه قد و تنک‌اند که طبیعتاً مساعد گله‌داری می‌باشند.

نواحی مرکزی:

در اینجا استپزارها از صحرای آفریقا تا عربستان و سوریه و ترکستان شرقی امتداد دارند و قلمرو آنها در مرکز آسیا تا 110 درجه طول شرقی کشیده شده است. در حاشیه مرطوب این منطقه میزان رطوبت سالانه بالا رفته و مقدار باران سالانه نیز به 50 سانتی متر می رسد.

نواحی جنوبی:

در این منطقه وسیع که مشتمل بر چین، هند، هندوچین و برمه و در مجمع الجزایر و آسیای جنوب شرقی است 4 نوع پوشش گیاهی به شرح زیر می بینیم:

الف - چین مرکزی و بخشی از جنوب آن و کلیه مناطق مرکزی جزایر بزرگ جنوب شرقی آسیا پوشش گیاهی از نوع جنگل های گرمسیری و مداری با درختانی که برگهای بادوام دارند می باشد.

ب - از بیرمانی تا هندوچین، الی اقصی نقاط جزایر جنوب شرقی هر جا آب و هوای موسمی گرم و استوایی مسلط باشد، پوشش گیاهی از نوع جنگل های استوایی است. جزیره سیلان و ساحل غربی هند شبه جزیره ای نیز از همین پوشش گیاهی برخوردارند.

ج - فلات مرکزی دکن و بخشی از سرزمین سند پوششی از نوع ساوان دارند.

د - در جنوب هیمالایا از زیر منطقه جنگل های مخروطی و تمامی شرق و جنوب شرقی هند شبه جزیره ای پوشش گیاهی از نوع جنگل های گرمسیری درختانی که برگهایشان همه ساله می ریزد می باشد.

حیوانات:

نواحی شمالی:

اقلیم سرد سراسر سیبری و شمال آسیا به حیوانات این منطقه خصایصی می دهد و آنها را به وسایل دفاعی خاصی مسلح می سازد. این وسایل یک طبقه چربی و یا پوست خزی و کرکی و در انواع پرنده ها به پرهای بلند و انبوه تبدیل می شود.

نواحی مرکزی:

از مدیترانه تا منچوری یعنی قلمرو عرضهای متوسط در آسیا، استپزارها و صحاری و بیابانها چهره اصلی مناطق جغرافیایی را می سازند. طبعاً این گونه مناطق قلمرو گله‌های حیواناتی است که متناسب این اقالیم و مناطق باشند. این حیوانات یا عصبی و گریزپا از قبیل انواع بز و غزال و آهوست یا آنکه اندامشان چنان است که تاب و توان راه‌پیمائی دارند. مانند شتر که در برابر تشنگی صبور و در برابر تغییر ناگهانی هوا در شب و روز حساس نیست.

آسیای جنوبی:

آسیای جنوبی اقلیمی گرم و مرطوب دارد تنوع و وفور حیوان به مانند گیاه همه جا به چشم می خورد که انواعی از آنها در مناطق دیگر دیده نمی شوند. ببرها دارای پوستهای حنایی رنگ اند. فیلهای آسیا آرام و اهلی اند و نقش مهمی در زندگی مردم دارند. در ماندابها گسترده آنها مناطق جنوبی نهنگها و اسبهای آبی و بسیاری از حیوانات ذوحیاتین و آبری، نشو و نمایی کنند. انواع پرندگان و خزندگان بویژه در سیلان و بخش اعظم هندوستان وجود دارند.

قلمروهای طبیعی:

- آسیای کوهستانی

- آسیای موسمی

- آسیای خشک

- آسیای شمالی

جغرافیای انسانی سوابق تاریخی:

آسیا، قدیمی ترین گهواره تمدن انسانی است، تحقیقات باستان‌شناسی اخیر بسیاری از علما را بر آن داشته است که از این بابت اروپا و آسیا را همدوش بدانند به این معنی که نوع بشر در هر قاره سابقه‌ای یکسان دارد.

لکن سیر ترقی مردم آسیا و اروپا یکسان نبوده است. در آن روزگار که مردم در حالت توحش به سر می بردند در آسیا آشوریه‌ها، بابلی‌ها، مادها و فینیقی‌ها و غیره حکومت‌هایی تشکیل داده و تمدن خاص خود را بنیان کرده بودند. و در هند گروه دیگری از انسانها نیز در همین مرحله بوده که سپس به سمت مشرق و جنوب شرقی گسترش یافتند.

خصوصیاتی جمعیتی:

دشت‌های حاصل خیز، بسیار پر جمعیت و دامنه رشته کوه‌ها، کم جمعیت هستند. تناقض این دو منظره جمعیتی کاملاً مشهود است. جمعیت نسبی خشکی‌های کره زمین در حدود 44 نفر در کیلومتر مربع است. جمعیت نسبی آسیا به حدود 68 نفر می‌رسد. متوسط جمعیت چین در حدود یکصد و سی نفر در کیلومتر مربع و چین شرقی بیش از 450 نفر در کیلومتر مربع است.

قسمت عمده‌ای از جمعیت آسیا فقیر و یا کم درآمدند، و مادامی که این مردم در فقر باقی‌بمانند و فاصله بین آنها و کشورهای پیشرفته کم و یا محو نشود، بقیه جماعات جهان بدون شک نمی‌توانند در صلح و آرامش به سر برند و یا لااقل وجداناً نباید آسوده‌خاطر باشند. در بعضی از کشورهای آسیایی بین ثروتمندان و فقرا و طبقه کم درآمد فاصله زیادی وجود دارد.

نژاد:

نژاد زرد: از نژادهای برتر و اکثریت آسیایی را در برمی گیرد مغولها، کالخاها، بوریاتها، کلموکها و همچنین تونگوزها و قیلیاکها بهتر از دیگران خصایص نژادی خود را حفظ کرده اند.

نژاد سفید: قلمرو واقعی و تقریباً انحصاری نژاد سفید در آسیا در قسمت مغرب این قاره و همچنین در هندوستان شمالی است .

سیاهان: در مناطق استوایی قاره آسیا به مردمی از نژاد سیاه برمی خوریم که نژادشناسان آنها را نگه تیومی خوانند و به نظر می رسد که قلمرو آنها در گذشته از شوش الی اقصی نقطه شرق قاره آسیا بوده است .

زبان:

زبان‌هایی که در قاره آسیا بدانها تکلم می‌کنند متعدد و متنوع است. تعداد آنها مربوط به وسعت قاره و تعداد نژادها و تیره‌های آنهاست و تنوع آن امری است که با تنوع مناطق جغرافیایی در ارتباط بوده و موجب ظهور لهجه‌ها می‌گردد.

- گروه زبانهای چینی

- گروه زبانهای پر سیلاب مثل زبان کره‌ای و ژاپنی‌ها

- گروه زبانهای قابل انعطاف مثل زبان مردم عربستان، آسیای صغیر، ایران، پاکستان و هند شمالی

مذاهب:

آسیا مهد مذاهبی عمده است و در کتب مذهبی برای مناطق آن احترامات و شئونی خاص مشاهده می کنید. تا آنجا که آسیا مهد نخستین انسان آفریدگار جهان می شود. چهار مذهب بزرگ از آسیا برخاسته و از آنجا به دیگر نقاط نشر یافته است.

✓ مذهب اسلام

✓ مذهب مسیح

✓ مذهب برهمنی

✓ مذهب بودایی

جغرافیای سیاسی:

قاره آسیا امپراتوریهای بزرگی را به خود دیده است و امپراتوران قوی پنجه آسیا بارها از سرزمین اصلی خود تجاوز کرده، واحدهای سیاسی مجاور و حتی خارج از قاره آسیا را به حیطه تصرف خویش در آورده‌اند. چینی‌ها، مغول‌ها، ایرانی‌ها، ترک‌ها، اعراب هر کدام امپراتوریهای بزرگی بوجود آورده‌اند.

زوال استعمار در قرن بیستم:

تسلط غرب و شرق در قرن بیستم به علت یک دسته وقایع به شرح زیر دچار زوال شد:

1. اثرات مضاعف کشمکش بین‌المللی غرب در دو جنگ جهانی.
2. تبدیل ژاپن به یک قدرت بزرگ و مبارزه موفقیت‌آمیز ولی بی‌دوام آن با دول غربی در اولین مراحل جنگ جهانی دوم.
3. ظهور نهضت‌های ملی و ضداستعماری در نواحی تحت حاکمیت اروپا، این نهضت‌ها غالباً توسط عده‌ای از زعمای مشرق زمین که تربیت شده اروپا و آمریکا بودند رهبری می‌شد.

جغرافیای اقتصادی: کشاورزی:

غالب مردم آسیای جنوب شرقی کشاورزند. در ممالک هند و چین صنعت حتی کمتر از هندوستان و چین و مسلماً خیلی کمتر از ژاپن پیشرفت کرده است.

کشاورزی غیر ثابت (غیر تجاری):

برقراری یک روش دائمی کشاورزی در اغلب نقاط این سرزمین آسیا مشکل است. قسمت عمده زمین فقط برای یک نوع کشاورزی غیر ثابت و بدوی برای تأمین معاش مورد استفاده قرار می گیرد.

نواحی کشاورزی ثابت:

مردم آسیای جنوب شرقی اغلب به شکل جماعات متراکم، در نواحی با کشاورزی ثابت زندگی می کنند .

تولید و ذخایر مواد معدنی:

آسیای جنوب شرقی از نظر منابع معدنی دارای ثروت سرشاری است، که قسمت عمده آن را اساساً مورد استفاده واقع نشده است. مواد معدنی مهمی که تاکنون مورد بهره‌برداری و بازرگانی قرار گرفته عبارت از: قلع و نفت می‌باشند. این منطقه در حدود 60 درصد قلع جهان را تولید و صادر می‌کند که عمده آن از مالزی، اندونزی و تایلند بدست می‌آید. نفت از آن اندونزی و برمه بوده و همچنین حدود 70٪ بوکسیت جهان از اندونزی است و حدود 10٪ کرمیت در فیلیپین و 10٪ گرافیت از سیلان بدست می‌آید. در این منطقه سنگ آهن تا حدی فراوان است.

فصل دوّم

قاره اروپا

هدف مرحله‌ای :

- 1- آشنایی با قاره اروپا و وسعت آن. همچنین موقعیت آن در برابر دیگر قاره‌ها چگونه است و به چه دلیل بر دیگر قاره‌ها برتری دارد. حرکات کوهزایی در این قاره منجر به پدید آمدن چه رشته کوه‌هایی گردیده و چه تأثیراتی بر کشورهای اروپایی دارد.
- 2- در دوران‌های مختلف زمین‌شناسی ما با چه تحولاتی در اروپا مواجه بوده‌ایم و تأثیر این تحولات به چه صورت بوده است.

3- پدیده‌های اجتماعی و ویژگی‌های انسانی این قاره به چه صورت می‌باشد و اینکه چگونه پدیده‌های طبیعی و جغرافیایی تأثیرات مهمی را در نحوه زندگی و معیشت مردم ناحیه داشته‌است.

4- اتحادیه‌های مهم اقتصادی که در این قاره شکل گرفته‌اند و اعضاء تشکیل دهنده آنها و گسترش دامنه فعالیت‌شان به چه صورت بوده است.

هدف‌های آموزشی و رفتاری:

1. شما انتظار می‌رود که بعد از مطالعه این فصل بتوانید به سئوالات زیر پاسخ دهید.
2. موقعیت جغرافیایی قاره اروپا را شرح دهید؟
3. تاریخچه زمین‌شناسی این قاره و تحولاتی که در طی دوران‌های مختلف در این قاره پدید آمده را بیان کنید؟
4. رشته کوه‌های مهم و دریاها اقیانوس‌هایی که این قاره را در بر گرفته به همراه رودها و خلیج‌ها و دریاچه‌های داخلی آن نام برده و اطلاعات کافی از آن ارائه دهید؟
4. با توجه به قرار گرفتن اروپا در عرض‌های جغرافیایی و دریاهای موجود، آب‌وهوا و اقلیم حاکم بر این قاره را شرح دهید؟

5. انواع نژادهایی که در اروپا زندگی می کنند با توجه به مذهب و فرقه های آنان و تقسیمات مذهبی موجود را به خوبی بیان دارید؟

6. توسعه صنعت در این قاره چگونه بوده و خواستگاه آن در کجا بوده است؟

7. وضعیت اقتصادی و صنعتی کشورهای اروپایی قبل و بعد از جنگ جهانی دوم چگونه بوده است؟

موقعیت جغرافیایی:

اروپا با وجود وسعت کم طول و عرض زیادی را در سطح کره زمین اشغال کرده است. زیرا این قاره دارای بریدگیهای زیادی است. دماغه شمالی در 71 درجه و 11 دقیقه عرض شمالی و جزیره کندی در 35 درجه عرض شمالی و دارای فاصله‌ای در حدود چهار هزار کیلومتر است. از طرف دیگر فاصله بین دماغه روکا نزدیک لیسبون در جنوب غربی تا دریا کارا در شمال شرقی اروپا 5650 کیلومتر می‌باشد.

نقشه سیاسی اروپا

نقشه طبیعی اروپا

چهره زمین و تاریخچه زمین‌شناسی آن:

در بین 5 قاره دنیا، اروپا و استرالیا دارای حد متوسط ارتفاع کمتری هستند. جلگه‌ها تقریباً 66 درصد سطح اروپا را پوشانیده‌اند و وسعت آنها در مشرق اروپا زیاد است. فلاتها و کوهستانهای مرتفع 34 درصد دیگر اروپا را اشغال کرده و بیشتر در جنوب اروپا دیده می‌شوند.

تاریخچه زمین شناسی و ساختمان ناهمواری در اروپا چهار ناحیه مشخص را بوجود آورده است که از لحاظ مشخصات جغرافیایی تشابهی باهم ندارند. این چهار ناحیه عبارتند از:

الف - منطقه چین خوردگی کالدونین: تشکیل کوه‌های قدیمی را داده و امروزه به صورت فلاتهایی دیده می‌شود.

ب - منطقه چین خوردگی هرسی نین: مرتفعات قدیمی هستند که به صورت کوه‌های گنبدی شکل درآمده و به وسیله جلگه‌هایی از هم جدا گردیده‌اند.

ج - اروپای شرقی : زمینهای هورونین نواحی بالتیک همچین رسوبات آبرفتی جلگه‌های روسیه و آلمان را شامل است.

د - منطقه آلپی : شامل یک رشته از کوه‌های جوانی است که دارای ساختمان چین خورده بوده و به وسیله فرورفتگی‌های زیادی محصور شده‌اند.

اقلیم اروپا:

در قاره اروپا دریاها در تمام جهات دیده می شوند. به همین ملاحظه است که اروپا را شبه جزیره‌ای از آسیا دانسته‌اند. اگر به نقشه آب و هوای اروپا دقت کنیم می بینیم اروپا در معرض 4 نوع فشار هوا قرار می گیرد که عبارت‌اند از:

- در شمال غربی فشار کم ایسلند
- در جنوب غربی فشار زیاد آزور
- در مشرق فشار زیاد سبیری
- در جنوب شرقی اروپا فشار کم جنوب غربی آسیا.

آب و هوای اروپا را می توان به سه قسمت زیر تقسیم کرد :

- آب و هوای اقیانوسی:

آب و هوای اقیانوسی شامل اروپای غربی و شمال غربی می باشد پرتغال و سواحل شمالی اسپانیا و فرانسه غیر از حوضه مدیترانه، انگلستان، بلژیک، هلند، و شمال غربی آلمان تا ماسیف بوهم و جنوب سوئد و سواحل نروژ دارای این نوع آب و هوا می باشند.

- آب و هوای بَرّی

آب و هوای برّی در اروپای شرقی و جلگه های روسیه دیده می شود.

آب و هوای مدیترانه‌ای:

آب و هوای مدیترانه‌ای را آب و هوای معتدل بدون سرد نیز می‌گویند. از مشخصات این آب و هوا این است که اولاً ریزش باران در فصل سرد زمستان می‌باشد. تابستانها خشک و بدون باران است، ثانیاً زمستان حقیقی در این ناحیه دیده نمی‌شود و بندرت درجه حرارت پایین‌تر از صفر درجه است. اگر به نقشه آب و هوای مدیترانه‌ای دقت کنیم می‌بینیم که در فصل زمستان حوضه مدیترانه دارای فشار کم می‌باشد.

- مناطق نباتی:

- پوشش گیاهی اروپا بر حسب مناطق اقلیمی به چند ناحیه تقسیم می شود.
- نواحی اطراف قطب شمال که بدان توندرا گویند.
- منطقه معتدل سرد که با دو نوع پوشش نباتی تطبیق می نماید.
- جنگل های دائمی مخصوصاً جنگل های مخروطی مانند کاج در مشرق و نواحی جنگلی که بر گهای آن در فصل زمستان می ریزند در مغرب دیده می شود.
- استپ
- منطقه معتدل گرم که دارای پوشش گیاهی مدیترانه ای است.
- نباتات ارتفاعات که شباهت به نباتات مناطق قطبی دارند.

شبکه آبها:

اقیانوسها:

دو اقیانوس جهان در دو قسمت قاره اروپا واقع شده‌اند. یکی از این دو اقیانوس اطلس است که در قسمت غرب اروپا واقع شده است و دیگری اقیانوس منجمد شمالی است که در قسمت شمال این قاره وجود دارد.

مهمترین دریا‌های قاره اروپا عبارتند از:

دریای سیاه در مشرق شبه جزیره بالکان. دریای آزوف در شمال دریای سیاه، دریای مرمره در جنوب دریای سیاه، دریای اژه در مشرق کشور یونان، دریای یونانی یا ایونیان، در مغرب یونان، دریای آدریاتیک در مشرق ایتالیا، دریای تیرنی در مغرب ایتالیا، دریای مدیترانه در جنوب، دریای ایرلند یا ایریش در مشرق ایرلند، دریای مانس در قاره اروپا.

رودها:

مهمترین راه آبی اروپا شط راین است که با شعبات و کانال‌های خود از لحاظ اهمیت اقتصادی فقط با دریاچه بزرگ لوران در شمال آمریکا قابل مقایسه است.

مهمترین رودهای اروپا راین، شلت، سن، تیس، مرسی کلاید، وزر، الب و ویستول

دریاچه‌ها:

مهمترین دریاچه‌های اروپا عبارتند از: اونگا در روسیه، ونز در سوئد، ژنو در سوئیس، بالاتون در مجارستان، گادا در ایتالیا، اولو در فنلاند، نیگ در ایرلند و لادوگا در روسیه.

ویژگیهای انسانی:

سوابق تاریخی:

مرکز تمدن قدیم اروپا در مدیترانه بود و تمدن مردمی به شمار می رفت که در سواحل این دریا زیست می کردند. مورخین را عقیده بر آن است که این اقوام از شمال غربی آسیای صغیر حرکت کرده و وارد شبه جزیره یونان شدند و به زراعت و گله داری اشتغال ورزیدند.

جمعیت:

در اروپا متراکمترین جمعیتها در نواحی بزرگ صنعتی یا نزدیک آنها قرار دارند .

اروپا در اوائل قرون وسطی بیش از 100 میلیون نفر جمعیت نداشت

در سال 1800 جمعیت اروپا به 188 میلیون نفر بالغ می گردید و در سالهای 1850 و 1900 و 1942 به ترتیب 266 و 401 و 548 میلیون نفر رسید.

34٪ جمعیت اروپا از نژاد اسلاو و 30٪ ژرمن ها و اسکاندیناوی ها و 25٪ لاتن ها و 5٪ مغول ها و 102 ر درصد سلتها و 2٪ سامی ها می باشند.

نژاد:

به طور کلی نژاد در اروپا به دو قسمت تقسیم می شود:
سفیدپوستان:

سفیدپوستان جمعیت زیادی را در اروپا تشکیل می دهند و نژاد سفید
دارای دو نوع مختلف می باشند به نامهای گندم گون و خرمایی.
زردپوستان:

نژاد زرد دارای تیره های مختلف می باشند و در جلگه های شرقی در
اطراف اورال شمالی زندگی می کنند .

زبان:

در مورد زبان و تقسیمات آن در اروپا مطالعات زیادی به عمل آمده و به دو قسمت اصلی تقسیم گردیده است.

زبانهای هند و اروپائی

زبان اورال و آلتایی

مذهب:

هنوز هم در اروپا بت پرستی دیده می شود. لاپنها و ساموئیدها بت پرست می باشند. ولی اغلب اهالی اروپا یکتا پرست هستند. یهودیان در اروپا خیلی کم دیده می شوند. اسلام نیز فقط در بالکان و اورال نفوذ دارد بقیه جمعیت اروپا مسیحی می باشند که به سه گروه اصلی تقسیم می گردند.

کاتولیک‌ها:

کاتولیک‌ها که در جنوب غربی اروپا مانند پرتغال، اسپانیا، ایرلند، فرانسه، ایتالیا، اتریش و پولنی ساکن می‌باشند.

پروتستان‌ها:

پروتستان‌ها در اسکاندیناویا، انگلستان، هلند، آلمان شمالی و جلگه‌های سوئیس و هنگری دیده می‌شوند.

ارتدکس‌ها:

ارتدکس‌ها نیز در روسیه و شبه جزیره بالکان به سر می‌برند.

ویژگیهای اقتصادی:

عوامل توسعه کشاورزی:

تغییرات کشاورزی اروپا در این قرن عبارت است از:

- تغییر در آلات و ادوات کشاورزی
- تغییر در وضع مالکیت به طوری که مالکین شخصاً به کار کشاورزی اشتغال ورزیدند.
- تبدیل زمینهای کوچک کشاورزی به املاک بزرگ

دامداری:

تقریباً در همه جای اروپا دامداری در اقتصاد کشاورزی نقش مهمی ایفا می کند ولی اهمیت آن در شمال غربی اروپا نسبتاً بیشتر است. دو نوع سیستم کشاورزی عمده جزء مختصات دو ناحیه اخیرالذکر است. این دو نوع عبارتند از: «پرورش دام شیری» و «پرورش دام گوشتی».

شیلات:

فرآورده‌های کشاورزی اروپا با محصول شیلات آن تکمیل می‌گردد به طور متوسط هر فرد اروپایی از یک فرد آمریکایی بیشتر ماهی می‌خورد، و صید ماهی در تعدادی از کشورهای اروپایی بسیار متریقی است ملی که بیش از همه به صید ماهی اشتغال دارند، در کشورهای مجاور دریای شمال و جزایر ایسلند زندگی می‌کنند.

احتیاج به واردات غذایی:

با وجود تولید فوق العاده محصولات کشاورزی و صید ماهی، اروپا از حیث مواد غذایی کاملاً بی نیاز نیست. در بین مواد غذایی عمده اروپا فقط از لحاظ شیر، سیب زمینی و چاودار از 99 تا 100 درصد احتیاجات خود را تأمین و کمبود سایر موادی را که در داخل منطقه تهیه می شود، از طریق واردات رفع می کند. در بین واردات مواد غذایی مهم اروپا گندم، ذرت، چربی ها و روغن حیوانی و نباتی، گوشت سرد شده و یخ زده، نیشکر، کاکائو، چای، قهوه و توتون را می توان نام برد.

تولید مصنوعات و استخراج معادن:

محصولات کارخانه‌های اروپا متنوعند و از چدن و فولاد گرفته تا ظریفترین منسوجات، چینی آلات، ادوات بصری و اشیای فلزی را شامل می‌شود. فلزکاری: صنایع اروپا سه نوع کالای عمده مشتمل بر اشیاء فلزی، مواد شیمیایی منسوجات تهیه می‌کنند. مهمترین شعبه صنایع فلزکاری اروپا صنعت آهن و فولاد است. که قسمت عمده آن در چند ناحیه عمده از آلمان، اتحادیه بریتانیا، فرانسه بلژیک، لوکزامبورگ، لهستان، و چک اسلواکی متمرکز شده است.

صنعت نساجی:

منسوجات کتانی که مخصوصاً در ایرلند شمالی رشته مهمی را تشکیل می دهد، متکی به کارخانه های بزرگ اروپایی و روسی است، و منسوجات الیاف مصنوعی «ریون، نایلون و غیره» بیشتر از موادی ساخته می شوند که در اروپا به دست می آید.

صنایع جنگلی:

در بین ملل اروپایی سوئد و فنلاند و نروژ و اتریش از حیث صادرات چوب و خمیر چوب، که انواع مهم صادرات جنگلی هستند، مقام اول را دارند.

فصل سوم قاره آفریقا

هدف کلی:

1. آشنایی با قاره آفریقا از لحاظ وسعت و موقعیت و این که از لحاظ وسعت مقام چندم را دارد. ناهمواریها و ارتفاعات در این قاره چگونه است.
2. با توجه به مناطق آب و هوایی مختلف اقلیم حاکم در این قاره چگونه است.
3. وضع فرهنگی و اجتماعی بومیان در این قاره چگونه است.

هدف‌های رفتاری و آموزشی:

از شما انتظار می‌رود که پس از مطالعه این فصل بتوانید به پرسش‌های زیر پاسخ دهید:

1. مشخصات بارز آفریقا کدامند.
2. صحراهای آفریقا را شرح دهید.
3. در اطراف آفریقا چه جریانات بحری دیده می‌شود.
4. ناهمواری‌های آفریقا مربوط به چه دوره‌هایی می‌باشد.
5. جغرافیای انسانی و تقسیمات آن در این قاره چگونه است.

جغرافیای طبیعی:

موقعیت و حدود:

یکی از سه قاره بر قدیم است که مساحت آن کمتر از آسیا و تقریباً برابر اروپا است و وسعت آن بعد از آسیا مقام دوم را دارد. طول آن از شمال به جنوب 5000 مایل و کمترین عرض آن به 200 مایل بالغ می گردد. در شمال از دماغه بن در تونس و در جنوب تقریباً در همین درجه عرض جنوبی قرار گرفته بطوری که خط استوا آنرا به دو بخش شمالی و جنوبی تقسیم می کند.

ناهمواریها:

قاره آفریقا را از لحاظ تقسیمات طبیعی به دو بخش متمایز تقسیم می کنند،
فلات، صحرا.

فلات:

فلات آفریقا قسمت اعظم بخش های مرکزی و جنوبی را شامل می شود و
ارتفاع متوسط آن نزدیک به 1000 متر است.

صحرا:

صحرای آفریقا که مرکز تقریبی آن از 5 درجه عرض شمالی شروع می شود

برخلاف فلات کمتر دستخوش تغییرات زمین شناختی و تهاجم آبها شده

است. صحرا در جنوب به شکل نیم دایره وارد فلات شده ولی در شمال

گسترش زیادی پیدا کرده است.

دره شکستگی بزرگ:

این دره عظیم در شرق آفریقا از شمال به جنوب امتداد می یابد و حد شمالی آن از آسیای غربی آغاز می گردد. بحرالمت و خلیج عقبه در شمال بحرا حمر و بحرا حمر در خارج از قاره بوده. دره شکستگی بزرگ در خاک آفریقا از حبشه شروع شده و به دریاچه نیاسا در جنوب خاتمه می یابد این دره در شمال دریاچه ها به دو قسمت شرقی و غربی تقسیم می شود.

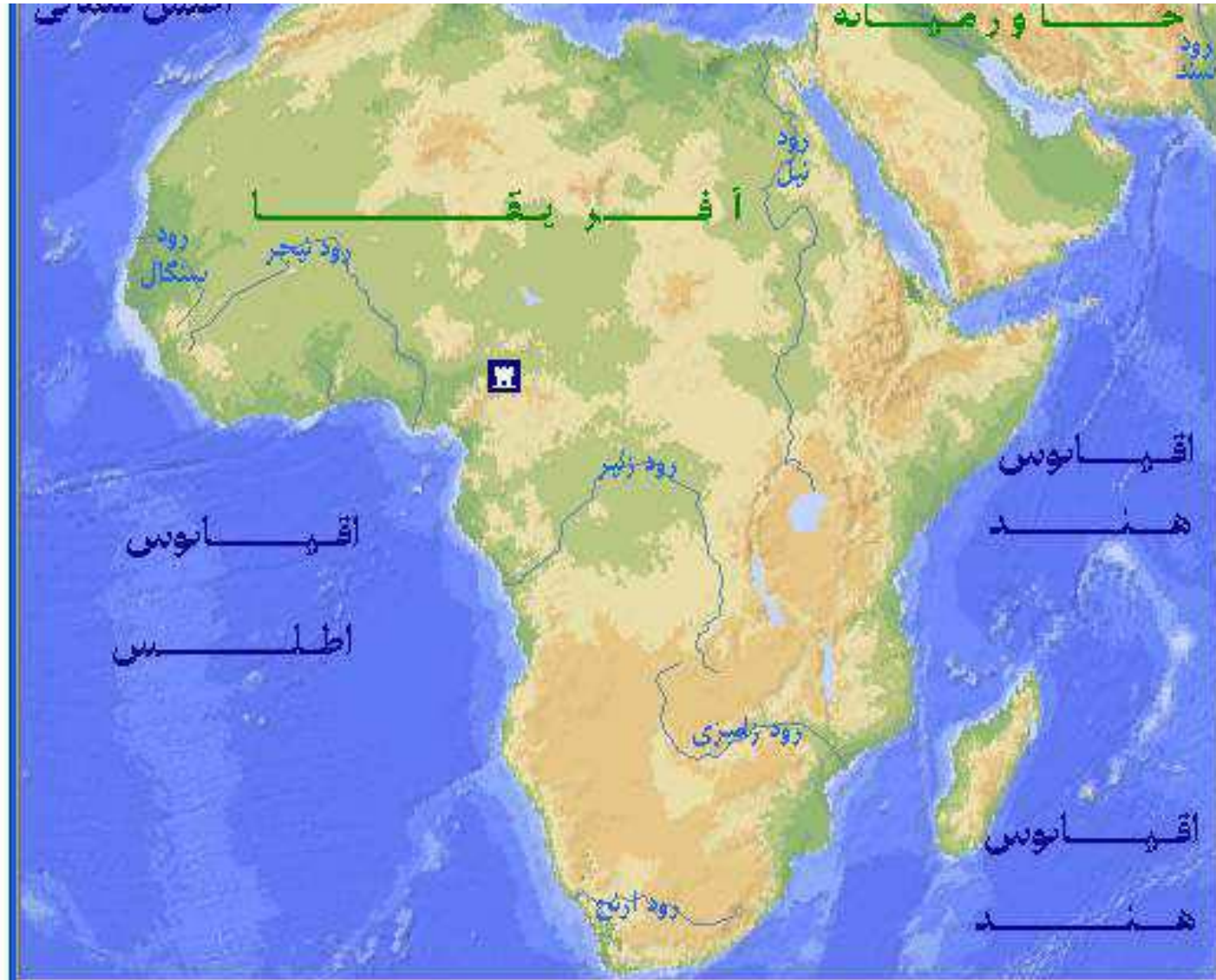

ارتفاعات آفریقای شرقی:
بلندترین کوه‌های آفریقای شرقی باستانی چاد اغلب کوهها در حاشیه این
دره شکستگی قرار دارند و به دو نوع تقسیم می‌شوند:
توده‌های قدیمی گرانیت و گنیس که پس از دوران شدید فرسایش مجدداً
جوانی را از سر گرفته‌اند
ناهمواریه‌های آتشفشانی: ناهمواریهای ولکانیک اغلب به صورت قله‌های
منفرد در روی فلاتهای مرتفع قرار گرفته و به علت عدم پیوستگی مانع از
ارتباط و جریانات اقلیمی نمی‌باشند.

نقشه طبیعی آفریقا

نقشه سیاسی آفریقا

اقلیم:

در مطالعه اقلیم هر ناحیه بایستی عوامل مختلف موجود در آن اقلیم را مورد توجه قرار داد تاوضع حقیقی آن ناحیه روشن گردد. عوامل جغرافیایی که در اقلیم آفریقا مؤثرند عبارتند از:

- ✓ موقعیت جغرافیائی و فاصله نقاط از خط استوا
- ✓ موقعیت طبیعی از نظر دوری و نزدیکی به دریا
- ✓ چگونگی جریانهای هوائی و مراکز فشار
- ✓ جریانهای بحری

فشار هوا:

1. فشار هوا از 648 میلی بار (کم فشار) و 667 میلی بار (پرفشار) شروع می شود.

پستی و بلندی:

در شمال و جنوب آفریقا که سواحل کوهستانی است جریانات هوایی بخصوص رطوبت رامتوقف می کند.

دما:

آفریقا از نظر حرارت گرمترین قاره‌هاست بطوریکه حرارت متوسط سالانه هیچ قسمتی از آن باستانی ارتفاعات زیاد در هیچ فصلی از 10 درجه سانتی گراد کمتر نمی شود.

رطوبت متوسط سالیانه:

آفریقا از لحاظ میزان بارندگی خشکترین قاره‌های زمین است. ارتفاع باران در صحاری در سال از 1 تا 2 سانتیمتر تجاوز نمی‌کند.

منطقه خشک - در شمال و جنوب خط استوا در طرفین مدار رأس‌الجدی و رأس‌السرطان باران کمتر از 100 میلیمتر است.

منطقه مرطوب - در طرفین خط استوا میزان بارندگی سالیانه به 1000 تا 2000 میلیمتر می‌رسد حداکثر بارندگی در سواحل کامبرین و کنار خلیج گینه است.

آب و هوای استوایی:

از مشخصات آب و هوای استوایی حرارت و رطوبت زیاد در تمام سال است
آب و هوای استوایی را به سه بخش مشخص تقسیم می کنند.

آب و هوای آفریقای مرکزی:

این نوع اقلیم در حوضه رودخانه کنگو است در تمام سال دارای حرارت
زیاد و در هیچ یک از ماههای سال درجه گرما از 27 درجه سانتی گراد
پایین تر نمی آید

آب و هوای گینه‌ای:

در این اقلیم نیز حرارت در تمام سال بالا است حتی از منطقه کنگو نیز
گرمتر است تفاوتی که بامنطقه قبلی دارد بارندگی تابستانی آن می باشد علت
بارندگی تابستانی گسترش فشار کم در روی صحرا است.

آب و هوای آفریقای شرقی:

در آفریقای شرقی آب و هوای استوایی به علت ارتفاع زیاد فلات قابل مقایسه با دو بخش دیگر نیست. ارتفاع زمین میزان حرارت را تقلیل می دهد بطوری که نایروبی پایتخت کنیا که در روی خط استوا قرار گرفته قابل سکونت نژاد سفید می باشد.

آب و هوای سودانی:

از مشخصات اقلیم سودانی گرمای شدید در تمام سال و اختلاف شدید بین گرمای شب و روز است. میزان بارندگی بستگی به دوری و نزدیکی با خط استوا دارد.

آب و هوای صحرائی:

اقلیم صحرایی به دو بخش فرعی ساحلی و داخلی تقسیم می گردد

آب و هوای ورای حاره‌ای یا بحر رومی:

الف - شمالی: سواحل جنوب و شمال آفریقا دارای اقلیم خاصی است.

ب - شرق و جنوب شرقی: سواحل آفریقای شرقی و جنوب شرقی چون در مجاورت جریانهای آب گرم قرار گرفته‌اند.

آب و هوای ساحلی (صحرای ساحلی):

در صحرای ساحلی به علت جریانهای دریایی هم میزان رطوبت بیشتر و هم حرارت کمتر است به همین جهت برای زندگی مناسب می باشد.

شبکه آبها

رودخانه نیجر و نیل مانند اراثر به علت کمی بارندگی در قسمت سفلی و وسطی کم آب می باشند. حوضه کنگو در داخل آفریقا وسیع و به شکل دایره می باشد ولی در قسمت سفلی جایی که از فلات خارج می گردد از وسعت آن کاسته می شود.

خاکها:

از جمله حاصلخیزترین خاکهای قاره آفریقا خاکهای آبرفتی هستند که در روی جلگه‌ها وجود دارند. مثلاً خاکهای مراتع در امتداد رود نیل از نظر حاصلخیزی مشهورند و هزاران سال پشتیبان کشاورزی بوده‌اند. سایر خاکهای حاصلخیز مخصوصاً در قسمتهایی از مرتفعات آفریقای شرقی قرار دارند که در آنها برخی از انواع مواد آتشفشانی در نتیجه تأثیرات جوی به خاک مرغوب تبدیل گشته‌اند.

جغرافیای انسانی

سابقه تاریخی:

یکی از کتب مشهور در باره آفریقای جدید «آفریقای نوخاسته» نام دارد. کلمه نوخاسته نامی است وصفی برای ناحیه‌ای که حسب‌المعمول قاره سیاه نامیده می‌شود. ناحیه‌ای که داخل آن تا سال 1900 بطور غالب مسکن قبایل بدوی بوده ولی امروز شاهد تغییراتی انقلابی است.

جمعیت:

مساحت این قاره با جزیره ماداگاسکار قریب 30 میلیون کیلومتر است. جمعیت آن طبق برآورد سال 1968، 336 میلیون نفر و از این رو تراکم نفوس آن 110 نفر در کیلومتر مربع می باشد. جمعیت آفریقا نیز مانند نفوس هر منطقه فوق العاده بزرگ دیگر به طور بسیار نابرابر تقسیم شده است.

نژاد:

اکثر افرادی که مردم‌شناسان آنان را نژاد سیاه می‌نامند در آفریقا زندگی می‌کنند و سیاهانی هم که در آمریکا زیست می‌کنند اغلب از اعقاب بردگانی هستند که در ظرف 400 سال گذشته از آفریقا به خارج برده و فروخته‌اند. پیگمه‌ها: بلندی قامت آنها بطور عادی کمتر از 5 پا است. دست و بازوهای آنها در رابطه با پاهایشان بزرگتر است. بوشمن‌ها: که زیستگاه آنها فعلاً محدود به بیابان کالاهاری و حواشی آن است

زبان:

زبان سامی و کامیت: الف - افریقای شمالی (در مصر - مراکش)
ب - اتیوپی.

زبان‌های بربر و کوشیک: الف - مصر علیا ب - حبشه
ج - سومالی د - کنیا

لهجه‌های سیاهان آفریقایی: الف - سودانی ب - سواحلی (ساحل رود نیل) ج -
نیمه‌بانتو (گینه) ه - خوازان.

مذهب:

از لحاظ مذهبی قاره آفریقا شاید مناسب ترین مکان برای توسعه مذاهب و ادیان مختلفه است زیرا در طول تاریخ، نواحی متمدن و آباد این قاره همیشه محل برخورد عقاید مذهبی و دینی بوده است ولی در حال حاضر، گذشته از ادیان و مذاهب ابتدایی تنها دو دین بزرگ اسلام و مسیحی در آفریقا رواج دارد

که مذهب تسنن میان مسلمانان در شمال آفریقا شامل کشورهای مصر - لیبی - تونس - الجزایر - مراکش - سودان - حبشه - مالی - چاد - نیجریه و سایر کشورهای کنار خلیج گینه می شود.

ادیان مسیحی را در کشورهای آفریقای جنوبی و حبشه و بعضی از کشورهای ساحل خلیج گینه می توان مشاهده کرد. از یهودیها نیز می توان به تعداد کم در بعضی از کشورها پیدا کرد.

انواع معیشت:

اقوام آسیایی پس از رواج کشت نیشکر در سواحل شرقی به علت نبودن کارگران خبره در محل هندوستان و مالزی با کنترات پنجساله به کشور ناتال وارد شدند و پس از پایان دوران کنترات از بازگشت به میهن خود امتناع کرده و در محل استقرار یافتند. بومیان که 70٪ جمعیت را تشکیل می دهند اغلب از نواحی خشک و ناسالم شمال و شمال شرقی به جنوب سرازیر شده اند

تبعیض نژادی:

عناصر آسیایی و آفریقایی در برخورد با یکدیگر در فلاتهای جنوبی آفریقا مشخصات اجتماعیو نژادی خود را محفوظ داشته اند. نسبت نژاد سفید به رنگین 25 درصد است. اقلیت برای حفظ موقعیت و حکومت خود به وضع قوانین سخت پرداخته و از وضع موجود حمایت می کنند برای ادامه وضع حاضر از اختلاط نژادها جداً جلوگیری می شود.

ازدیاد جمعیت و اطلاق نیرو:

سرعت ازدیاد جمعیت و بالارفتن موالید از مشخصات کشورهای عقب افتاده است این ازدیاد در حال حاضر جز محدود کردن امکانات و فشار بر بودجه های اقتصادی و رکود کارها نتیجه دیگری ندارد. میزان موالید در آفریقا تقریباً دو برابر اروپا است سابقاً به علت عدم توسعه خدمات بهداشتی عامل قحطی و مرض جمعیت را تعدیل می کرد

وضع فرهنگی و اجتماعی بومیان:

سیاست تفرقه چنان اقتضا می کند که بومیان را به وضعی که هستند نگاه دارند و برای ترقی آنها اقدامی نشود. بیشتر مدارس و تأسیسات فرهنگی به میسیونهای مذهبی و کلیساها و شرکتهایستگی دارد. کارگران رنگین به مقیاس وسیعی در نقاطی که احتمال رقابت با کارگران سفیدپوست در صنایع می رود منع شده است. طبق قانون از 1926 نژاد رنگین فقط در کارهای غیرتخصصی و ساده و در عین حال طاقت فرسا می توانند در خدمات اروپائیان باشند.

جغرافیای سیاسی:

تا چند قرن اخیر فقط سواحل شمالی آفریقا در جنوب مدیترانه برای دنیای متمدن شناخته شده بود و از داخله خاک آفریقا اطلاعاتی نداشتند. این بی خبری تا قرن 19 کم و بیش ادامه داشت. اولین دسته خارجیانی که به آفریقا راه یافتند فنیقی ها بودند که 10 قرن قبل از میلاد مسیح در او تیکا نزدیک تونس استقرار یافتند این قوم بازرگان بودند

در قرن 4 قبل از میلاد مصر و قسمتی از آفریقای شمالی ضمیمه قلمرو اسکندر گردید. رومی‌ها تنها قوم اروپایی بودند که توانستند تمام آفریقای مکشوف را فتح کنند.

در قرن 7 میلادی قاره آفریقا مورد حمله اعراب مسلمان قرار گرفت و در اندک زمانی تمام آفریقای شمالی به تصرف آنان درآمد. از جبل الطارق به خاک اروپا نیز راه یافته تا قلب این قاره پیشروی کردند

پس از کشف قاره آمریکا و مهاجرت اروپائیان به آن قاره برای بهره‌برداری از اراضی حاصلخیز و کشف پنبه و توتون احتیاج شدید به کارگران کشاورزی بیشتر شد و تجار انگلیسی برای تأمین نیروی انسانی لازم متوجه آفریقا شدند و تا یکی دو قرن تجارت برده که پرسودترین مال‌التجاره آن عصر بود رونق فراوان داشت.

متصرفات دولت آلمان پس از پایان جنگ اول تحت قیمومت دول متفق درآمد و عملاً طبق پیمانهای سطح توکالند و کامرون به فرانسه و قسمتی از تانگانیکا و رواندا به بلژیک واگذار گردید. ایتالیا نیز بیکار ننشسته و به امپراتوری حبشه حمله کرد ولی این سرزمین نیز پس از جنگ دوم جهانی مجدداً استقلال یافت. گرچه اروپائیان برای تقسیم عادلانه آفریقا تصمیماتی اتخاذ کردند ولی پس از جنگ جهانی دوم اساس استعمار در آفریقا بهم پاشید و ملل آفریقائی برای احراز استقلال سیاسی و اقتصادی اروپائیان از این قاره خارج راندند.

اروپائیان در آفریقا:

- . نقاطی که بیشتر توجه اروپائیان را برای مهاجرت جلب می کرد عبارت بود از:
- الف - سرزمین جنوب که بیشترین جمعیت اروپائی قاره را واجد است.
 - ب - سرزمین شمال که در آن بیش از 5ر1 میلیون اروپائی زندگی می کنند شهرهای زیبا و پر جمعیت آفریقای شمالی و ساحل مدیترانه قرار گرفته اند.
 - ج - آفریقای استوایی که در آن 300ر000 نفر اروپائی اقامت دارند دارای شهرهای ساحلی اغلب پیشرفته و مدرن است

سقوط امپراتوریهای مستعمراتی:

گرچه هنوز کشورهای انگلستان، فرانسه، اسپانیا و پرتغال در بعضی از مستعمرات باقی مانده اند ولی از جنگ جهانی دوم به بعد همکاری دول اروپائی تبدیل به مناقشات و اختلافات گردید و مردم آفریقا از این فرصت بسوی استقلال سیاسی و اقتصادی گامهای سریعی برداشتند. انگلستان علی الظاهر در رشد اجتماعی ملل مستعمره تسهیلاتی هم فراهم آورد تا این مستعمرات به دلخواه خود با آزادی مطلق عضو مشترک المنافع شوند.

آفریقا قبل از قرن 19:

امروزه در باره آفریقا اسامی آفریقایی انقلابی، آفریقایی نوخاسته، زیاد شنیده می شود، مقصود از این اصطلاح آفریقایی سیاه است که تا آغاز قرن 20 دور از تصرف اروپائیان بوده و بشکل زندگی قبیله‌ای به دست بومیان اداره می شد. مردم انقلابی همین سیاه‌پوستانند. این بیداری در درجه اول در نتیجه مداخلات و نفوذ اروپائیان در داخل آفریقا پدید آمد

تاریخچه استقلال ملل آفریقا:

آفریقای 1900: در آغاز قرن 20 از سرزمین وسیع آفریقا تنها 3 واحد سیاسی به این شرح: اتیوپی، لیبیا، ترانسوال استقلال داشتند. آفریقای 1923: پس از گذشت 13 سال که طی آن جنگ‌های اول اتفاق افتاد و تقسیمات سیاسی اغلب قاره‌ها بهم خورد در آفریقا تغییرات زیادی رخ نداد تنها دولتهای فاتح مستعمرات دول مغلوب را به نفع خود اشغال کردند.

آفریقای 1957: بعد از جنگ جهانی دوم قسمت کوچکی از آفریقا تحت نظر سازمان ملل متحد قرار گرفت ولی از لحاظ استقلال تنها کشور لیبی به جمع کشورهای مستقل پیوسته بود.

آفریقای 1963: در ده سال بعد از 1953 بتدریج کشورهای آفریقائی یکی از دیگری به استقلال سیاسی رسیدند

آفریقا در طریق استقلال:

پس از جنگ جهانی دوم افکار استقلال طلبی بشدت در آفریقا توسعه یافت. پیشروان آزادی و استقلال جوانان آفریقائی بودند. سربازان آفریقائی نیز پی از بازگشت از جبهه های جنگ، برای آزادی بشر از یوغ اسارت نازیها آنان را به مبارزه بر علیه استعمار برانگیخت. مشکل آفریقا استقلال، عقب ماندگی، فرهنگی و بهداشتی اکثر ساکنان این قاره بود.

پیشرفت و توسعه و مسائل آفریقا:

الف - فعالیت مأمورین و مبلغین مذهبی در ارتقای سطح فکر دوم و بهبود وضع بهداشتی آن.

ب - تسهیلات حمل و نقل و ارتباطات نقاط داخلی این قاره به دنیای خارج و تمامی مردم این قاره با سایر ملل.

ج - امکان فعالیت اقتصادی و بازرگانی با جهان خارج بخصوص شرکت در بازارهای جهانی و صدور محصولات گرانبهای این قاره.

د - ورود تمدن غرب با تمام مظاهر خود و آشناسدن مردم با زندگی ماشینی.

ه - تأسیس مراکز صنعتی و توسعه صنایع استخراجی و بهبود بهره‌برداری از زمین -

کشاورزی:

کشاورزی براساس تولید زراعی معیشتی استوار، و تولید برای مصرف است و در کلیه ممالک آفریقا باستانای جمهوری آفریقای جنوبی اکثریت جمعیت فعال هنوز به این نوع کشاورزی اشتغال دارند. کشاورزی بومی با سیستمی که به کشت انتقال یا آیش موسوم است انجام می گیرد تحت این سیستم مقداری زمین محتملاً با حدودی نامعین روستا را محاط کرده، در اختیار کشاورزان است

محصولات خوراکی اصلی:

محصولات خوراکی اصلی مورد کشت در کشاورزی معیشتی فرآورده‌هایی هستند که حاوی حداکثر مواد نشاسته‌ای باشند. آفریقای مداری را می‌توان بر اساس تولید انواع مواد خوراکی به 5 ناحیه تقسیم کرد:

الف - ناحیه جنگلی غرب رودخانه بانداما

ب - سایر نواحی جنگلی آفریقای غربی و مرکزی

ج - نواحی خشک غربی غلات و حبوبات مخصوصاً ارزن، ذرت خوشه‌ای و برخی محصولات فرعی مانند: ذرت، برنج، بادام زمینی و لوبیای چشم‌بلبلی اهمیت زیادی دارند.

د - منطقه ساوانای جنوبی و جنوب‌شرقی که معمولاً اهمیت ذرت در آنجا بیشتر از ارزن و ذرت خوشه‌ای است.

ه - منطقه دریاچه‌های کبیر که در این منطقه موز اساس معیشت را تشکیل می‌دهد.

کشاورزی اروپائیان (در آفریقای جنوبی)

به عکس بومیان، زمین کافی در اختیار کشاورزان اروپائی قرار دارد، زیرا اینان 70٪ مساحت آفریقای جنوبی را که بالغ بر چندین میلیون هکتار می گردد تصاحب کرده اند. عده کشاورزان اروپائی نسبت به بومیان کم، ولی مقدار زمین هر کشاورز به مراتب بیشتر است و سهم هر یک از مالکان بطور متوسط از 75 هکتار تجاوز می کند 70٪ این اراضی مستقیماً بوسیله مالکان بهره برداری می شود هر جا احتیاج به کارگر فراوان باشد بومیان را با مزد کم بکار می گمارند.

گله‌داری و مشکلات آن:

تربیت احشام از منابع اولیه اقتصاد این منطقه بوده است که چه در زمان استعمار چه در حال حاضر اهمیت آن محفوظ مانده است.

اهمیت دامپروری در این منطقه بحدی است که درآمد آن بطور تقریب با درآمد کشاورزی برابری می‌کند. در اغلب اراضی که در آفریقای جنوبی وسعت زیادی دارند فقط گله‌داری امکان‌پذیر است.

زراعت و گله‌داری آفریقای جنوبی که مرحله تحول را پشت سر می‌گذارد دچار مشکلات فراوان است. می‌بایستی اقدامات زیر به عمل آید:

- الف - تجهیز و سایل مدرن برای بهره‌برداری بیشتر.
- ب - تربیت بومیان و آشنا کردن آنان به اصول عملی کشاورزی
- ج - تجدیدنظر در کمیت و کیفیت بهره‌برداری از دام.
- د - حفاظت و تقویت خاک.

اقتصاد در حال توسعه:

صنعتی شدن - زندگی شهری:

دولت آفریقای جنوبی از اینکه صادر کننده مواد خام باشد راضی نیست و بدین جهت سرعت به دوران صنعتی خود نزدیک می شود. صنایع استخراجی به تنهایی کافی نبوده و ناچار از احیای صنایع دیگر می باشد. آنچه بیش از سایر صنایع توجه صاحبان سرمایه را به خود جلب کرد صنایع فلزکاری و فولاد بود و در سال 1930 این دولت فقط قادر بود که 8٪ احتیاجات فولاد خود را در محل تأمین کند. توسعه صنعت برق بیش از سایر صنایع چشمگیر است.

منابع معدنی:

در ایام اخیر آفریقا به منزله تولید کننده مواد معدنی اهمیت روز افزونی یافته است. قسمت اعظم تولیدات معدنی به خارج مخصوصاً به اروپا و آمریکا صادر می شود. آفریقا مخصوصاً از لحاظ تولید مواد زیر حائز اهمیت است.

الف - فلزات و سنگهای قیمتی

ب - آلیاژهای آهن

ج - مس و قلع

د - فسفات

وسعت حضور نظامی فرانسه در آفریقا:

فرانسه با برخی از کشورهای آفریقائی قرارداد دفاعی منعقد نموده است. یعنی اگر هر یک از این کشورهای مورد تجاوز قرار گیرد فرانسه متعهد است که از این کشور در مقابل کشور متجاوز دفاع کند. کشورهای مزبور عبارتند از: جیبوتی، گابون، ساحل عاج، جمهوری آفریقای مرکزی، توگو، به موجب قراردادهای دیگری، نیروهای نظامی فرانسه با ارتش‌های کشورهای جیبوتی، گابون، ساحل عاج، سنگال، توگو و زئیر مانورهای مشترک انجام می‌دهند.

مغرب بزرگ:

مغرب بزرگ منطقه‌ای در شمال آفریقا را شامل می‌شود که از موریتانی شروع و به لیبی ختم می‌گردد. جمعیت این منطقه متجاوز از 50 میلیون نفر است و بیشتر در سواحل دریای مدیترانه ساکن هستند. این منطقه بعد از آفریقای جنوبی غنی‌ترین منطقه قاره آفریقا محسوب می‌شود

فصل چهارم

قاره آمریکا

هدف کلی

- 1- آشنایی با قاره آمریکا، علت نام گذاری این قاره، بررسی وسعت و موقعیت این قاره.
- 2- تقسیم این قاره به سه بخش شمالی، مرکزی، جنوبی و آشنایی با ناهمواریها.
- 3- جمعیت، شبکه آبها
- 4- نقش مهاجرت و تغییراتی که در این قاره پدید آورده.

هدف‌های رفتاری و آموزشی:

از دانشجویان انتظار می‌رود که پس از مطالعه این فصل بتوانند به پوشش‌های زیر پاسخ دهند.

1. آمریکا کجاست.

2. با توجه به موقعیت آمریکا اقلیم این منطقه چگونه است.

3. از ساختمان زمین‌شناسی هر بخش از آمریکا چه میدانید.

4. کوهستانهای معروف آمریکا کدامها هستند و چه تأثیری بر نواحی اطراف خود دارند.

5. آمریکا دارای چند حوضه است توضیح مختصری راجع به هر کدام بدهید.

جغرافیای طبیعی

وسعت و موقعیت جغرافیایی:

از نظر وسعت قاره آمریکا از 55 درجه عرض جنوبی تا 85 درجه عرض شمالی بین اقیانوس اطلس و اقیانوس کبیر واقع شده است. از قطب شمال تا نزدیکی های قطب جنوب امتداد دارد. این قاره مجموعاً (با جزیره گرینلند) 43 میلیون کیلومتر مربع وسعت دارد و به این ترتیب قاره آمریکا مثل آسیا مساحتی برابر با مجموع تقریبی مساحت دو قاره آفریقا و اروپا دارد که در حدود 25٪ کل مساحت جهان را شامل می شود.

چهره زمین (ناهمواریها):

ساختمان چین خوردگیهای آمریکای شمالی غالباً مربوط به دورانهای اول و سوم زمین شناسی بوده و جهت آنها بیشتر شمالی و جنوبی می باشد از منتهی الیه شمال غربی آمریکا (تنگه برینگ) تا منتهی الیه جنوبی این قاره (یعنی تا دماغه هورون) دو رشته کوه از شمال به جنوب گسترده شده است که کوههای روشوز یا راکی در شمال و کوههای آند در جنوب قرار دارند.

در یک تقسیم‌بندی کلی ما می‌توانیم قاره آمریکا را از حیث پستی و بلندی به 9 ناحیه تقسیم کنیم که عبارتند از:

الف - ناحیه شمال آمریکای شمالی مانند جنوب کوهستانی نیست.

ب - ناحیه مرکزی آمریکای شمالی که سرزمینی مسطح و هموار و حاصلخیز است.

ج - ناحیه شرقی آمریکای شمالی منطقه‌ای کوهستانی مانند آپالاش است.

د - ناحیه غربی آمریکای شمالی منطقه‌ای کوهستانی مانند کوهستان مرتفع و عظیم راکی است.

- هـ - ناحیه شمالی آمریکای جنوبی که در قسمت‌های شمالی آن جلگه‌ها و جنوب آن دارای ارتفاعات می‌باشند.
- و - ناحیه مرکزی آمریکای جنوبی پوشیده از جنگل‌های استوایی است.
- ز - ناحیه شرقی آمریکای جنوبی که منطقه‌ای کوهستانی است.
- ج - ناحیه غربی آمریکای جنوبی منطقه‌ای کوهستانی مانند جبال آند است.

اقلیم:

با توجه به نحوه قرار گیری آمریکا از شمال به جنوب، تأثیر اقیانوسها و عرض جغرافیایی و همچنین عوارض جغرافیایی مختلف، تنوع اقلیمی زیادی در قاره آمریکا وجود دارد.

الف - مناطق شمالی آمریکای شمالی (کانادا و آلاسکا) که تحت تأثیر آب و هوای قطبی بوده و دارای زمستانهای بسیار سرد و تابستانهای کوتاه و معتدل هستند.

ب - مناطق کناره‌های اقیانوس اطلس بخصوص در کشور ایالات متحده آمریکا (اتازونی) دارای آب و هوای معتدل با رطوبت کافی.

- ج - مناطق جنوبی ایالات متحده و مکزیک دارای دوره‌های طولانی گرما با رطوبت شدید دریایی.
- د - مناطق شمال آمریکای جنوبی با آب و هوای گرم و مرطوب استوایی.
- ه - مناطق نیمه جنوب آمریکای جنوبی در این منطقه آب و هوای معتدل و مرطوب و سرد حکم فرماست.
- و - مناطق کوهستانی غرب آمریکا با آب و هوای کوهستانی و رطوبت کافی در مناطق دامنه‌های غربی.

شبکه آبها:

در این قاره‌ها بیش از دویست رودخانه نسبتاً بزرگ و 21 دریاچه مهم داریم که از مهمترین رود می‌توانیم رود می‌سی‌سی‌پی و ماکنزی در ایالات متحده و آمازون در بزریل را نام ببریم. از مهمترین دریاچه‌های آن هورن، میشیگان، سوپریور واریه و انتاریو را در شمال ایالات متحده می‌توانیم ذکر کنیم که در این میان بزرگترین دریاچه قاره آمریکا سوپریور می‌باشد.

خاک، پوشش گیاهی و جانوری:
قاره آمریکا به علت وسعت و تنوع اقلیمی دارای تقریباً همه نوع زمین می باشد. از اراضی جنگلی گرفته تا اراضی جلگه های و بیابان خشک و سوزان و بدون پوشش گیاهی پاتاگونی. بیشتر اراضی غیر حاصلخیز این قاره در آمریکای شمالی بوده و همچنین با ارزشترین زمینهای این قاره هم از نظر اقتصادی در آمریکای شمالی واقع است. از نظر زندگی جانوری نیز این قاره از تنوع فراوانی برخوردار است و در آن انواع خزندگان - پرندگان - حشرات - پستانداران - ماهیها دیده می شوند.

قلمروها:

قاره آمریکا به سه قلمرو مهم تقسیم می شود:
الف - آمریکای شمالی که خود شامل سه بخش مهم می شود. ایالات
متحده - کانادا و مکزیک.

ب - آمریکای مرکزی که شامل یازده کشور می شود که عبارتند از:
السالوادور - پاناما - جامائیکا - دومینیکن - کستاریکا - کوبا - گواتمالا -
نیکاراگوا - هائیتی و هندوراس.

ج - آمریکای جنوبی که شامل پانزده کشور می باشد که عبارتند از:
آرژانتین - اکوادور - اوروگوئه - برزیل - بولیوی - پرو - پاراگوئه - ترینیداد
و توباگو - شیلی - کلمبیا - گویان - ونزوئلا - سورینام - گویان فرانسه و
جزایر فالکلند.

جغرافیای انسانی

سوابق تاریخی:

کشف قاره آمریکا همان گونه که در قبل ذکر شده در قرن 15 توسط کریستف کلمب و براساساحتیاجات اقتصادی دولتهای اسپانیا و پرتغال انجام گرفت. این دریانورد بر سر راه خود جزایر و سرزمینهایی را کشف کرد و بعدها که دریانورد دیگری بنام «آمریکو وسپوس» ثابت کرد که اراضی جدید الاکتشاف توسط کریستف کلمب هندوستان نیست نام خود او را بر روی آن سرزمینها گذاشته و به اسم «آمریکا» معروف شد.

جمعیت:

آمریکا از این حیث چندان غنی نیست. آمریکا به لحاظ اینکه قاره‌ای مهاجرنشین است از لحاظ جمعیت گروه‌های زیادی ندارد. سکنه واقعی آمریکا یعنی سرخ‌پوستان در حال حاضر در اقلیت کامل هستند و تعدادشان در سراسر آمریکا به زحمت به یک میلیون نفر می‌رسد تا بدان حد که دولت‌ها آنها را جزء سرمایه‌های ملی محسوب می‌کنند.

نژاد:

بیشتر مردم آمریکا در حال حاضر از نژاد سفید یا دورگه هستند. فزونی نژاد سفید به دلیل مهاجرت‌های طولانی سفیدپوستان ممالک مختلف جهان به این سرزمین است. اما غیر از سفیدپوستان نژادهای دیگری هم در این قاره زندگی می‌کنند، مثل نژاد سفیدپوست و دورگه‌ها که از اختلاط دو نژاد سفید و سرخ - سفید و سیاه و سرخ و سیاه در طول چهار و نیم قرن بوجود آمده‌اند.

زبان:

در قاره آمریکا فقط به چند زبان محدود تکلم می شود که عبارتند از: در درجه اول انگلیسی و بعد زبانهای اسپانیولی، پرتغالی و فرانسه. و البته تعدادی نیز در ممالک آمریکای مرکزی و جنوبی به زبان محلی صحبت می کنند، مثل زبان کارامی.

مذاهب:

تقریباً تمامی ساکنان این قاره مسیحی هستند که در میان مذاهب سه گانه دین مسیحیت، پیروان کاتولیک نسبت به مذاهب دیگر برتری دارند. مذاهب دیگر مثل اسلام و یهودیت به صورت اقلیت در این کشورها دیده می شوند

انواع معیشت:

شباهت کلی بین دو آمریکا از لحاظ نوع معیشت و سطح زندگی است که هر دو آمریکا از انواع اروپایی پر شده و هر دو آمریکا یک تمدن جدید را دارا گشته‌اند. کشورهای ایالات متحده از جهت موقعیت بسیار مناسبتر از سایر کشورهای آمریکای شمالی و جنوبی هستند.

آمریکای شمالی

سرزمین آمریکای شمالی در عرض جغرافیائی 12 و 7 تا 7 و 83 شمالی و در طول جغرافیائی 37 و 52 غربی تا 27 و 172 شرقی گسترده شده است. و تقریباً 23,724,000 کیلومتر مربع وسعت دارد.

مردم آمریکا دارای تاریخ حیرت آوری هستند، مدتها قبل از اینکه آنان از قاره آسیا به این قاره بیایند ثروتهای باورنکردنی در این قاره به صورت نهانی موجود بوده است، که این منابع ثروت در عصر اکتشافات (قرون 15 ، 16 و 17 میلادی) کشف شده و توسعه پیدا کرده‌اند. در این توسعه منابع ثروت، کشورهای اسپانیا، پرتغال، فرانسه و خصوصاً انگلستان نقش مهمی را ایفا کرده‌اند.

جغرافیای طبیعی

وسعت و موقعیت جغرافیایی:

آمریکای شمالی در قسمت شمالی قاره آمریکا قرار دارد. از شمال به اقیانوس منجمد شمالی از مشرق و جنوب به اقیانوس اطلس. از جنوب شرقی به خلیج مکزیکو، دریای کارائیب و آمریکای مرکزی و از شمال غربی به تنگه برینگ منتهی می شود.

آمریکای شمالی از عرض جغرافیایی 12ر7 تا 83 شمالی و طول 37ر52 غربی تا 27ر127 شرقی گسترده شده است و تقریباً 23ر724,000 کیلومتر مربع وسعت دارد.

نقشه طبیعی آمریکای شمالی

زمین شناسی:

از نقطه نظر جغرافیا و زمین شناسی آمریکای شمالی به چند ناحیه تقسیم می شود که عبارتند از:

مرتفعات وسیع شمال که به سپر کانادا معروفند.

سرزمین پست و وسیع جنوب یا ناحیه بزرگ واقع شده است که بیشتر

رودهای آمریکای شمالی چون می سی سی پی و میسوری ... در آن جریان

دارند. این منطقه را کوههایی مثل آپالاش در شرق و راکی در غرب و

سرزمین قدیمی متعلق به دوران اول زمین شناسی در شمال و نهایتاً دشتهای

ساحلی آمریکای شمالی که در امتداد اقیانوس آتلانتیک و خلیج

مکزیک واقع شده اند.

نقشه طبیعی آمریکای جنوبی

جغرافیدانان معتقدند سپر کانادا تحت توسعه داخلی قاره به وجود آمده است. و در اثر یک حرکت آرام به اطراف هسته مرکزی اضافه شده است که گاهی نیز به این سپر یا، پلاتفرم لوزنتین می گویند. کوه‌های مشرق در جهت شمال شرقی به جنوب غربی، غالباً متعلق به دوران اول زمین شناسی هستند و کوه‌های غربی و ساحلی چون راکی یا راشوز و ... متعلق به دوران سوم زمین شناسی هستند که بسیار بلند و مرتفع می باشند.

جغرافیدانان معتقدند سپر کانادا تحت توسعه داخلی قاره به وجود آمده است. و در اثر یک حرکت آرام به اطراف هسته مرکزی اضافه شده است که گاهی نیز به این سپر یا، پلاتفرم لوزنتین می گویند. کوه‌های مشرق در جهت شمال شرقی به جنوب غربی، غالباً متعلق به دوران اول زمین‌شناسی هستند و کوه‌های غربی و ساحلی چون راکی یا راشوز و ... متعلق به دوران سوم زمین‌شناسی هستند که بسیار بلند و مرتفع می‌باشند.

از دیگر ارتفاعات آمریکا در شرق می توان راکی را نام برد که رشته کوه های منقطع در آلاسکا و کوه های ریچاردسون در شمال کانادا از جمله آنها هستند. کوه های راکی که از شمال کانادا شروع شده و به سه بخش راکی شمالی، مرکزی و جنوبی تقسیم شده نیز جزء همین ارتفاعات است.

از جهت مناطق فرسایش یا مناطق ناهمواری تازه، آمریکای شمالی را به دو منطقه شرقی و غربی تقسیم می کنند.

الف - قسمت مشرق: مشرق آمریکای شمالی خود شامل چند واحد طبیعی مختلف طبق وضعناهمواری و تحولات دوره فرسایش است.

ب - کوهستان غربی: بعد از جلگه های مرکزی کم کم ارتفاع زمین زیاد شده و به یک منطقه کوهستانی وسیعی می رسیم که از شمال به جنوب آلاسکا تا آمریکای مرکزی و جنوبی ادامه دارد و این کوهستان به اسم انگلیسی راکی یا رشوز و یا کوهستان صخره ای معروف است.

اقلیم آمریکای شمالی:

آمریکای شمالی به مناسبت وسعت زیاد دارای آب و هوای متنوعی می باشد. نواحی شمالی آن به علت نزدیکی به قطب شمال تحت تأثیر این عوامل، دارای زمستانهای سرد و قسمت های جنوبی که مجاور استواست گرمسیر است. در حقیقت می توانیم اذعان داریم که اقلیم آمریکای شمالی تحت تأثیر چهار توده هوای عمده قرار دارد.

مناطق آب و هوایی آمریکا:

- ✓ آب و هوای معتدل اقیانوسی
- ✓ آب و هوای مدیترانه‌ای
- ✓ آب و هوای موسمی
- ✓ آب و هوای معتدل برفی
- ✓ آب و هوای برفی و خشک

رودها و نباتات (پوشش گیاهی) و رابطه آن با خاک:

کشورهای متحده آمریکا به واسطه وسعت زیاد خاک و تنوع آب و هوا از جهت جریان آبهای روان و تشکیل زمینهای زراعتی و همچنین پوشش نباتی تفاوت بسیاری با کشورهای اروپایی دارند.

در جنوب و مشرق حوضه می سی سی پی و شبه جزیره فلوریدا مقدار باران سالیانه نیز زیاد است. از جهت تقسیم بندی حوضه های رودهای آمریکا می توان چند حوضه را مشخص کرد:

- 1 - حوضه اقیانوس کبیر
- 2 - حوضه اقیانوس اطلس
- 3 - حوضه خلیج مکزیک

طبق شرایط طبیعی جنگل های اتازونی را نیز به چند منطقه تقسیم بندی می کنیم:

الف - شمال شرقی:

ب - منطقه آپالاش و سواحل اقیانوس اطلس

ج - جنگل های خلیج مکزیک

د - منطقه اقیانوس کبیر

ه - کوهستان راکی

کلیات جغرافیای انسانی:

کشور آمریکا سکنه مخصوص به خود نداشته است. تحقیقات باستان‌شناسان در این کشور ثابت کرده است که مردم قدیمی این کشور همه خارجی بوده‌اند و خود آمریکاتمدن خاصی مثل تمدن مردم آسیایی نداشته است. آنچه مسلم است اولین طایفه خارجی که وارد این سرزمین شده‌اند در زمان نزدیک به ما بوده است.

نقشه سیاسی آمریکای شمالی و جنوبی

جمعیت:

در حال حاضر در آمریکای شمالی 376,000,000 نفر ساکنند که بیشترین جمعیت در ایالات متحده هستند (229,800,000 نفر) پس از اینکه بر جدید توسط اروپائیان کشف شد، سکنه بومی آن قطعه را سرخپوست یا بومی‌های غربی نامیدند و بعد از مهاجرت اروپائیان، اقوام سفیدپوست به این منطقه راه یافتند.

پراکندگی جمعیت:

جمعیت آمریکا با وجودی که از لحاظ شماره مطلق زیاد به نظر نمی‌رسد، به واسطه وسعت زیاد جای جمعیت بیشتری را دارد.

از لحاظ پراکندگی جمعیت می‌توانیم آمریکا را به چند منطقه تقسیم کنیم:

1 - منطقه پر جمعیت انگلیسی نو که قریب 8 میلیون جمعیت دارد.

2- در جنوب انگلیس نو (نیوانگلند) ایالت نیویورک است، که بین 15 - 12 میلیون نفر جمعیت دارد و اگر نواحی پنسیلوانیا را نیز به حساب آوریم به حدود سی میلیون نفر می رسد.

3- اطراف دریاچه های پنجگانه منطقه پر جمعیتی را تشکیل می دهد، که شهرهایی از قبیل میلوواکی ، مادیسون، شیکاگودیترویت و غیره از جمله شهرهای پر جمعیت آمریکا، در این منطقه قرار دارند.

مهاجرت:

جمعیت بعد از استقلال آمریکا به صورت دیگری درآمد. طبق سرشماری در سال 1779 آمریکادارای چهار میلیون نفر جمعیت بوده است. این چهار میلیون نفر بیشتر انگلیسی، فرانسوی، اسپانیولی، پرتغالی و تعدادی از نژادهای دیگر اروپایی بوده‌اند. در اوایل سده نوزده سیل مهاجرین مخصوصاً از سال 1850 به آمریکا سرازیر شد.

جغرافیای سیاسی:

در ارتباط با نظام سیاسی کشورهای آمریکای شمالی، هرگز نمی توان یک نظر واحد را ارائه نمود. زیرا دست است که سه کشور مهم آمریکای شمالی دارای نظام حکومتی جمهوری فدرال هستند و تقریباً از نظر سیاسی جزء کشورهای سرمایه داری به حساب می آیند، لیکن نمی توان خصوصیات حکومتی و سیاسی آنها را با یکدیگر برابر دانست.

جغرافیای اقتصادی:

امروزه کشور اتا زونی ثروتمندترین کشورهای دنیاست. اعتبار اقتصادی در این کشور به اندازه‌ای است که این کشور توانسته است از 1945 که جنگ جهانی دوم به پایان رسید از بحران اقتصادی بزرگی که اروپای غربی و جنوبی را تهدید می‌کرده، جلوگیری کند.

کشاورزی:

آمریکا گرچه کشوری کشاورزی نیست ولیکن اهمیت کشاورزی در این کشور کمتر از صنعت آن نیست. اگر صنعتی با این عظمت وجود نداشت کشورهای متحده آمریکا را می توانستیم بزرگترین کشور کشاورز جهان محسوب داریم.

برخلاف اروپا، در آمریکا زراعت چند محصولی وجود ندارد. تنها در بعضی قسمتها مثل نواحی کالیفرنیا و مناطق مجاور به خلیج کالیفرنیا زراعت با کشت چند محصول به چشم می خورد.

دامپروری:

در مورد تولیدات دامپروری، اتازونی در شمار پیشرفته ترین ممالک جهان بوده و به سبب مساعدت آب و هوا و وجود مراتع فراوان تقریباً همه نوع جانور اهلی تربیت می شود. از نظر دامپروری وضع ایالات متحده به ترتیب زیر است:

1 - مهم ترین و رایجترین نوع پرورش دام، پرورش گاو در ایالات کانزاس، اوکلاهما، ایلینویز، نیراسکا، اوهایو و میشیگان است.

2- در مرتبه دوم پرورش گوسفند در ایالات مونتانا و ایومینگ، آیداهو و کلرادو است.

3- در مرتبه سوم پرورش خوک در داکوتای شمالی و جنوبی، ایندیانا و مینه‌سوتا و پرورش اسب در تگزاس، کانزاس، آریزونا، مونتانا و آلاباما ... است البته در این کشورها حیوانات دیگری چون گاو میش، بوفالو، بز، قاطر و ماکیان نیز پرورش داده می‌شوند.

معادن:

ایالات متحده آمریکا از حیث منابع معدنی نیز یکی از غنی ترین ممالک جهان است و در بیشتر تولیدات استخراجی بین ممالک جهان مقام اول را دارد. مهمترین معادن ایالات متحده عبارت اند از: ذغال سنگ، نفت، آهن، مس و روی: بزرگترین معادن ذغال سنگ و آهن ایالات متحده در پنسیلوانیا و ویرجینیای غربی قرار دارد و همچنین آلاباما و میشیگان هم دارای معادن غنی هستند.

صنعت:

سیستم صنعت آمریکا هم مانند سایر عوامل اقتصادی تابع وضعی است که منحصر به خود این کشور می باشد. در سده 19 با انقلاب صنعتی دنیا و پیشرفت سریع صنعت در اتازونی، این کشور کم کم سرآمد کشورهای صنعتی جهان شد.

آمریکای مرکزی

مقدمه‌ای بر آمریکای لاتین:

زمانی که اروپائیان جهت جستجوی سکونتگاه‌های جدید به این قسمت از دنیا رسیدند آن را آمریکای مرکزی و آمریکای جنوبی نامیدند. اروپائیان به طمع ثروت‌های ادویه هند شرقی و به واسطه موانع غیرمنتظره یا شاید به‌طور ناخواسته به این منطقه آمدند. آمریکای جنوبی توسط کریستف کلمب در سومین سفر دریایی وی در سال 1492 کشف شد. وی به دهانه رود «اورینو کو» در ونزوئلا رسید و بعد از وی، فردی به نام «پدرو آلوارس» سواحل برزیل را کشف کرد.

جغرافیای طبیعی

وسعت و موقعیت جغرافیایی:

تعابیر مختلف و تعیین حدود و مرزبندی آمریکای مرکزی باعث گردیده که تفاوت‌هایی در مساحت و موقعیت این کشور در منابع مختلف دیده شود. در رایج‌ترین کتب موجود در کشور ما، آمریکای مرکزی سرزمینی را گویند که از عرض 8 تا 32 درجه شمالی و طول 60 تا 92 درجه غربی کشیده شده است.

چهره زمین (ناهمواریها):

تمام قسمت‌های آمریکای مرکزی، از اراضی مرتفع کوهستانی تشکیل گردیده است. فقط در مشرق، بعضی جلگه‌های پست ساحلی وجود دارد که چندان وسیع نیست. در همه جای این قطعه آثار آتشفشانی پی‌درپی دیده می‌شود و بلندترین قله‌های آن نیز قله‌های آتشفشانی است و می‌توان گفت که تعداد آتشفشانهای هیچ‌یک از قسمت‌های خشکی دنیا، به اندازه‌های آمریکای مرکزی نیست، زیرا کلیه جزایر و قله‌های آتشفشانی این منطقه روی دایره آتش قرار دارند.

اقلیم:

از نظر آب و هوایی منطقه آمریکای مرکزی به سه منطقه گرمسیر، معتدل و سردسیر (تقریباً خنک) تقسیم می شود:

الف - زمینهای بسیار مرتفع، از 3000 متر به بالا به طور طبیعی آب و هوای سرد دارند.

ب - زمینهایی که بین 2000 تا 3000 متر ارتفاع دارند، در شمار مناطق معتدل محسوب می شوند.

ج - سرزمینهای کمتر از 2000 متر ارتفاع که جزء مناطق گرمسیر محسوب می شوند.

شبکه آبها:

در آمریکای جنوبی رودخانه‌های فراوانی وجود دارند، ولی هیچ‌یک از این رودها خیلی طولانی نیستند. از مهم‌ترین آنها می‌توان سانی ژوان، ریواورسه گوویا، پاتا کاو ... را نام برد.

خاک، پوشش گیاهی و زندگی جانوری:

این ناحیه دارای زیباییهای طبیعی شگفت انگیز و تضادهای طبیعی و اجتماعی فراوانی می باشد. از انواع حیوانات چون مارها، کور کودیل ها در اندازه های عظیم الجثه تا ماهیهای آبهای داخلی و پرندگان زیبا، همه بیانگر وجود تنوع های فراوان در این قلمرو می باشند.

به علت وجود خاکهای حاصلخیز آتشفشانی، کشت محصولات حاره و غلات رواج فراوانی دارد.

جغرافیای انسانی

جمعیت:

جمعیت آمریکای جنوبی حدود 243 میلیون نفر می باشد. تنها شهر آمریکای مرکزی که بیش از 500,000 جمعیت دارد گواتمالاسیتی است. از لحاظ خدمات بهداشتی و معلم و مدرسه غیر از پاناما و کاستاریکا بقیه کشورها دچار کمبود هستند.

نژاد:

نژاد اصلی مردم این سرزمینها، دورگه‌ها، سفیدپوستان و سرخپوستان هستند، که براساس تأثیر نژادهای مختلف آمریکای مرکزی به سه بخش آمریکای بومی، آمریکای آفریقا - آمریکا و آمریکا - اروپا تقسیم می‌شوند.

جغرافیای اقتصادی: کشاورزی:

اساس اقتصاد آمریکای مرکزی همیشه کشاورزی آن بوده است. قبل از سال 1820 رنگ طبیعی مثل نیل و قرمز دانه از مهمترین محصولات صادراتی این منطقه بوده است. وسیله امرار معاش اکثریت مردم کشاورزی بوده و اکثراً به کشت ذرت و لوبیا و برنج می پردازند.

آمریکای جنوبی جغرافیای طبیعی

وسعت و موقعیت جغرافیایی:

آمریکای جنوبی در قسمت جنوب قاره آمریکا عرض جغرافیایی 24، 12 تا 56 شمالی و طول جغرافیایی 45، 34 تا 21، 81 طول غربی کشیده شده است.

چهره زمین (ناهمواریها):

آمریکای جنوبی نیز مانند آمریکای شمالی، از اطراف محصور به کوهستانهای مرتفع و فلاتهای بلند است. مرکز آن را فلاتهای نسبتاً پست تر و جلگه‌های وسیع تشکیل می‌دهند. کوه‌هایی که بخش عمده اراضی مرتفع این قسمت از آمریکا را به وجود آورده‌اند، سلسله درازی است که از شمال به جنوب در سرتاسر مغرب و قسمتی از شمال غربی آمریکای جنوبی امتداد دارد و به نام سلسله جبال «آند» معروفند.

اقلیم:

آمریکای جنوبی از منطقه استوایی تا نزدیک مدار قطب جنوب گسترده شده است و دارای مناطق مختلف از نظر آب و هواست. سلسله جبال آند از مغرب این منطقه به صورت دیواری ضخیم و نفوذناپذیر سایر نواحی آمریکای جنوبی را از اقیانوس آرام جدا ساخته است، در حالی که سواحل غربی تحت تأثیر جریان آب سردی است که به طور دائم از نواحی قطب جنوب به این طرف جریان دارد.

شبکه آبها:

الف - رودها. تمام آبهای دامنه شرقی سلسله جبال آند در شمال و فلاتهای شمالی و شرقی آمریکا جنوبی در جلگه آمازون به هم می پیوندند و رود پر آب و پهناور آمازون را که بزرگترین رود دنیاست به وجود می آورند.

ب - دریاچه ها: در میان شبکه های آبهای سطحی، دریاچه های مطرح می شوند که در آمریکا جنوبی دریاچه ها خیلی کوچکتر و تعداد آنها خیلی کمتر از آمریکا شمالی است

پوشش گیاهی و زندگی جانوری:

از آنجایی که سرزمین آمریکای جنوبی از استوا تا نزدیک قطب جنوب کشیده شده است، دارای تنوع اقلیمی بوده و از این لحاظ انواع پوشش گیاهی و زندگی جانوری را می توانیم در آن مشاهده نماییم.

خشک ترین بیابان دنیا یعنی آتاکاما در این ناحیه، می توان دریافت که تفاوت های اقلیمی فراوانی در قسمت های مختلف این قلمرو وجود دارد که پوشش گیاهی و زندگی جانوری متفاوتی را به وجود می آورد.

قلمروها:

همان گونه که قبلاً (در قسمت قاره آمریکا) توضیح داده ایم، این منطقه شامل 15 کشور می باشد که وسیعترین آنها برزیل است با 478ر286ر3 نفر جمعیت و پایتخت آن هم برازیلیا است. و کوچکترین کشور آن ترینیدا و توباگو است. از مهمترین شهرهای آمریکای جنوبی بوئنوس آیرس در آرژانتین است که به پاریس آمریکای جنوبی معروف است. سان پائولو و ریودوژانیرو و کاراکاس از دیگر شهرهای مهم آمریکای جنوبی هستند .

جغرافیای انسانی:

جمعیت:

در حال حاضر در آمریکای جنوبی، جمعیتی حدود 358,000,243 نفر زندگی می کنند که پرجمعیت ترین کشور آن جزایر فالکلند با جمعیت 1800 نفر می باشد. بدین ترتیب اگر چه وسعت آمریکای جنوبی دو برابر اروپاست، لیکن جمعیت آن چیزی حدود 31 اروپائیان است.

نژاد:

این سرزمین تا قبل از مهاجرت اروپائیان مسکن دسته‌های متعددی از بومیان بوده که بعدها آنها را سرخپوستان یا هندی غربی می‌نامیدند و اقوامی مثل کیشواها و آراکاه‌ها از آن نسلها باقی مانده‌اند که گرچه خود دارای تمدن نسبتاً مهمی بوده‌اند ولی در مقابله با مهاجرین اروپایی نتوانستند مقاومت کنند و فعلاً در نواحی جنگلی و جلگه‌های مرکزی به همان سبک ابتدایی زندگی می‌کنند.

جغرافیای اقتصادی:

بیشتر اقتصاد کشورهای آمریکای جنوبی متکی بر کشاورزی و استخراج مواد معدنی می باشد که از عمده ترین محصولات کشاورزی آنها می توانیم از پنبه، نیل، کاکائو، قهوه، موز و مهم تر از همه کائوچو نام ببریم. علاوه بر اینها غلات خصوصاً گندم نیز در بعضی از کشورهای این منطقه به میزان فراوانی کشت می شود.

منابع کشاورزی:

با تحولاتی که از اوایل قرن بیستم در زمینه کشاورزی به عمل آمد، آمریکای جنوبی توانست مقام شامخی در اقتصاد کشاورزی دنیا برای خود کسب نماید

آمریکای جنوبی از تولید کنندگان قند نیز می باشد
کشت قهوه در برزیل از اوائل قرن 18 یعنی از سال 1717 شروع گردید. این نیاز اولین بار به وسیله یکی از اسیران پرتغالی در سواحل آمازون کشت گردید. در حدود 3٪ گندم و 9٪ ذرت دنیا را آمریکای جنوبی می دهد. همچنین برزیل مهم ترین صادر کننده قهوه دنیا است.

منابع معدنی:

یکی از عواملی که جلب توجه پرتغالی و اسپانیولی‌ها را برای اشغال این قاره می‌کرد فلزات قیمتی مانند طلا و نقره بود که به وسیله بومیان و سرخپوستان استخراج می‌شد. بعد از تصرف آمریکای جنوبی اسپانیولی‌ها شروع به استخراج و استفاده از منابع معدنی این قاره

کردند و تاملتی آمریکای جنوبی از مراکز مهم استخراج طلا و نقره و الماس به‌شمار می‌رفت

آمریکای جنوبی را می‌توان قاره صادرکننده مواد خام و اولیه دانست. تا اواخر قرن 19 بیشتر سرمایه‌ها از طرف اروپائیان مخصوصاً انگلیسی‌ها به کار افتاده بود، ولی در نیم‌قرن اخیر نفوذ اقتصادی اتازونی در آمریکای جنوبی زیادتر گردید.

منابع معدنی:

یکی از عواملی که جلب توجه پرتغالی و اسپانیولی‌ها را برای اشغال این قاره می‌کرد فلزات قیمتی مانند طلا و نقره بود که به وسیله بومیان و سرخپوستان استخراج می‌شد. بعد از تصرف آمریکای جنوبی اسپانیولی‌ها شروع به استخراج و استفاده از منابع معدنی این قاره

کردند و تاملتی آمریکای جنوبی از مراکز مهم استخراج طلا و نقره و الماس به‌شمار می‌رفت

آمریکای جنوبی را می‌توان قاره صادرکننده مواد خام و اولیه دانست. تا اواخر قرن 19 بیشتر سرمایه‌ها از طرف اروپائیان مخصوصاً انگلیسی‌ها به کار افتاده بود، ولی در نیم قرن اخیر نفوذ اقتصادی اتازونی در آمریکای جنوبی زیادتر گردید.

- خطوط مهم آمریکای جنوبی عبارتند از:
- 1- راه آهن سرتاسری آرژانتین و شیلی که شهر بوئنوس آیرس را به بندر والپارو شیلی متصل می کند.
 - 2- خط آرژانتین به مسیری که بوئنوس آیرس را به لاپاز متصل می سازد.
 - 3- راه آهن ساحل شرقی آمریکای جنوبی که بوئنوس آیرس را به ریودوژانیرو وصل می کند.
 - 4- خطوطی که پایتخت بولیوی را به شیلی متصل می سازد.

فصل پنجم

قاره اقیانوسیه

هدفهای کلی:

- 1 - شناخت قاره کوچکی که بدور از سایر نواحی جهان توانسته به حیات خود ادامه دهد.
- 2 - آشنایی با جغرافیای طبیعی این قاره و موقعیت طبیعی آن.
- 3 - مطالعه و بررسی ثروتهای ملی این قاره.

هدفهای رفتاری و آموزشی:

از دانشجویان انتظار می رود که پس از مطالعه این فصل بتوانند به سئوالات زیر پاسخ دهند:

1 - اقیانوسیه کجاست و در چه موقعیت جغرافیای قرار گرفته، وسعت آن چقدر است؟

2 - چهره طبیعی زمین و تاریخ زمین شناسی این قاره چگونه است و پستی و بلندیهای آن کدامند؟

3 - اقلیم حاکم بر استرالیا در روزهای آفتابی چه تأثیری در زراعت و کشاورزی این قاره دارد؟

- 4- نوع خاک و پوشش گیاهی در این قاره چیست؟
- 5- موقعیت اقیانوسیه در جهان از لحاظ اقتصادی چگونه است؟
- 6- مسأله مهاجرت چگونه سیمای طبیعی و اجتماعی این قاره را تحت تأثیر قرار داده؟
- 7- معادن و صنایع موجود در این قاره کدامند؟

جغرافیای طبیعی:

وسعت و موقعیت از جمع 165 میلیون کیلومتر مربع (کل مساحت زمین)، قاره اقیانوسیه تنها 9,000,000 کیلومتر مربع آن را شامل می شود. به این ترتیب اگر اقیانوسیه را قاره‌ای کامل محسوب کنیم، حتی از اروپا نیز که 10 میلیون کیلومتر مربع مساحت دارد کوچکتر است و در غیر این صورت اروپا کوچکترین قاره جهان با در نظر گرفتن کل مساحت زمین، مساحت اقیانوسیه تقریباً یک هفدهم مساحت آن است.

نقشه طبیعی استرالیا

تاریخ زمین شناسی و چهره زمین:

بیشتر از نصف استرالیا از زمینهای وسیعی تشکیل شده که جنس آن از سنگهای سخت می باشد و قسمتی از سپر غربی است که به وسیله سلسله جبال کیمبرلی، مک دونل، مسگریو که این نواحی از جمله خشک ترین نواحی استرالیا هستند، از مناطق داخلی جدا می گردد. سرزمینی با علفزارهای پراکنده و فقیر. اما منابع معدنی و بخصوص طلا در این نواحی بسیار یافت می شود.

در جنوب استرالیا زمین پست به طور کلی از سپر غربی به وسیله رشته کوه فیلیندر جدا می شود که در حدود 1000 متر ارتفاع دارد. قسمت شرقی استرالیا توده بزرگی است که از سرزمینهای مرتفعی تشکیل شده که از کیپ یورک شروع و تا ویکتوریا و تاسمانیا ادامه دارد. کوهستانهای این منطقه به نام گریت دیوایدینگ رنج می باشد.

اقلیم:

یکی از مهمترین خصلتهای اقلیم در استرالیا فراوانی روزهای آفتابی در آنجاست. باران یکی از مهمترین چیزهایی است که توجه مردم روستانشین و شهرنشین را به خود معطوف می کند. در این سرزمین بسیاری از چیزها بستگی به خشکی و یا بارندگی دارد. حدود 75٪ استرالیا سالیانه بارانی کمتر از 250 میلی متر دریافت می دارد که در این مناطق زراعت بسیار کم بوده و فقط دامپروری به طور پراکنده رایج است.

شبکه آبها رودها

موقعیت جغرافیایی خاص قاره اقیانوسیه سبب شده است که در این منطقه جهان رودهای متعددی جریان یابند
مهم ترین رودهای این قاره عبارت اند از:

- رود دارلینگ در استرالیا (به خلیج استرالیا می ریزد).
- رود لاچلان در استرالیا (به رود دارلینگ می پیوندد).
- رود فلیندر در استرالیا (به خلیج کارپنتاریا می ریزد).
- رود فورس کو در استرالیا (به اقیانوس هند می ریزد).
- رود مورچی سون در استرالیا (به اقیانوس هند می ریزد).

- اسپیک در گینه جدید (به دریای کولارال - یا مرجان می ریزد).
- وائنی‌ها در هاوایی (به اقیانوس کبیر می ریزد).
- وائی‌مه در هاوایی (به اقیانوس کبیر می ریزد).
- وورامل در استرالیا (به اقیانوس هند می ریزد).
- فیتزروی در استرالیا (به اقیانوس هند می ریزد).

اقیانوسها:

قاره اقیانوسیه تنها به دو اقیانوس بزرگ محدود است که این دو اقیانوس عبارتند از: اقیانوس هند که در مغرب این جزایر (مخصوصاً قسمت مغرب جزیره استرالیا) واقع شده است و اقیانوس کبیر (آرام) که همه جزایر این قاره را در خود فراگرفته است.

دریاها:

در قاره اقیانوسیه به سبب موقعیت خاص جغرافیایی آن، دریاهای بسیاری وجود دارد که قسمت عمده آن جزو اقیانوس آرام محسوب می شوند. مهم ترین این دریاها عبارت اند از: دریای مرجان در شمال شرقی استرالیا، دریای تاسمانی در جنوب شرقی استرالیا، دریای تیمور در شمال استرالیا، دریای آرافورا در شمال استرالیا، دریای سلیمان در جنوب مجمع الجزایر سلیمان، دریای بیسمارک در شمال استرالیا، دریای کورو در مشرق ساموای غربی.

دریاچه‌ها:

می‌توان گفت که تقریباً جز در جزیره بزرگ استرالیا، در سایر جزایر اقیانوسیه دریاچه‌ای مهم وجود ندارد. زیرا شرایط طبیعی و ساختمانی این جزایر به گونه‌ای است که مانع از ایجاد دریاچه‌ها در جریان پیدایش آنها شد. و در استرالیا نیز دریاچه‌ها بیشتر در جنوب و جنوب غربی وجود دارند، که تازه این دریاچه‌ها نیز در مقابل عظمت دریاچه‌های آفریقا و آمریکا و آسیا حکم استخرهای بزرگ را دارند.

خلیج‌ها:

مهم‌ترین خلیج‌های این قاره را در اطراف جزایر بزرگ استرالیا، زلاند جدید و گینه جدید باید جستجو کرد. مهم‌ترین این خلیج‌ها عبارت‌اند از: خلیج استرالیا در جنوب استرالیا: خلیج ژوزف بناپارت در شمال غربی استرالیا، خلیج کارپنتاریا در شمال استرالیا، خلیج پرنس شارلوت در مشرق جزیره شمالی زلاند جدید، خلیج پلنتی در شمال شرقی جزیره شمالی زلاند جدید.

خاکها:

در استرالیا خاکهای کاملاً متفاوتی دیده می شود. از متنوع بودن خاکها چنین استنباط می شود که عوامل مختلفی در تشکیل آن مؤثر بوده اند. به طور کلی خاکهای استرالیا در چند ناحیه پراکنده اند.

خاک ناحیه آلپهای شرقی از دماغه یورک در شمال تا سواحل جنوبی، از انواع شیست و رسوباتی که از کوارتز، شیست، ماسه ای و رسی و تا اندازه ای از سنگ ماسه تریاس می باشد.

خاکهای استرالیا به شدت فرسایش یافته‌اند. در این فرسایش هم عوامل طبیعی و هم عوامل انسانی مؤثر بوده‌اند. در مناطق خشک و نیمه‌خشک بارانهای شدید باعث فرسایش شده و باد نیز در فرسایش این مناطق بی‌تأثیر نبوده است. انسان نیز به‌طور مستقیم و غیرمستقیم باعث فرسایش خاک شده است

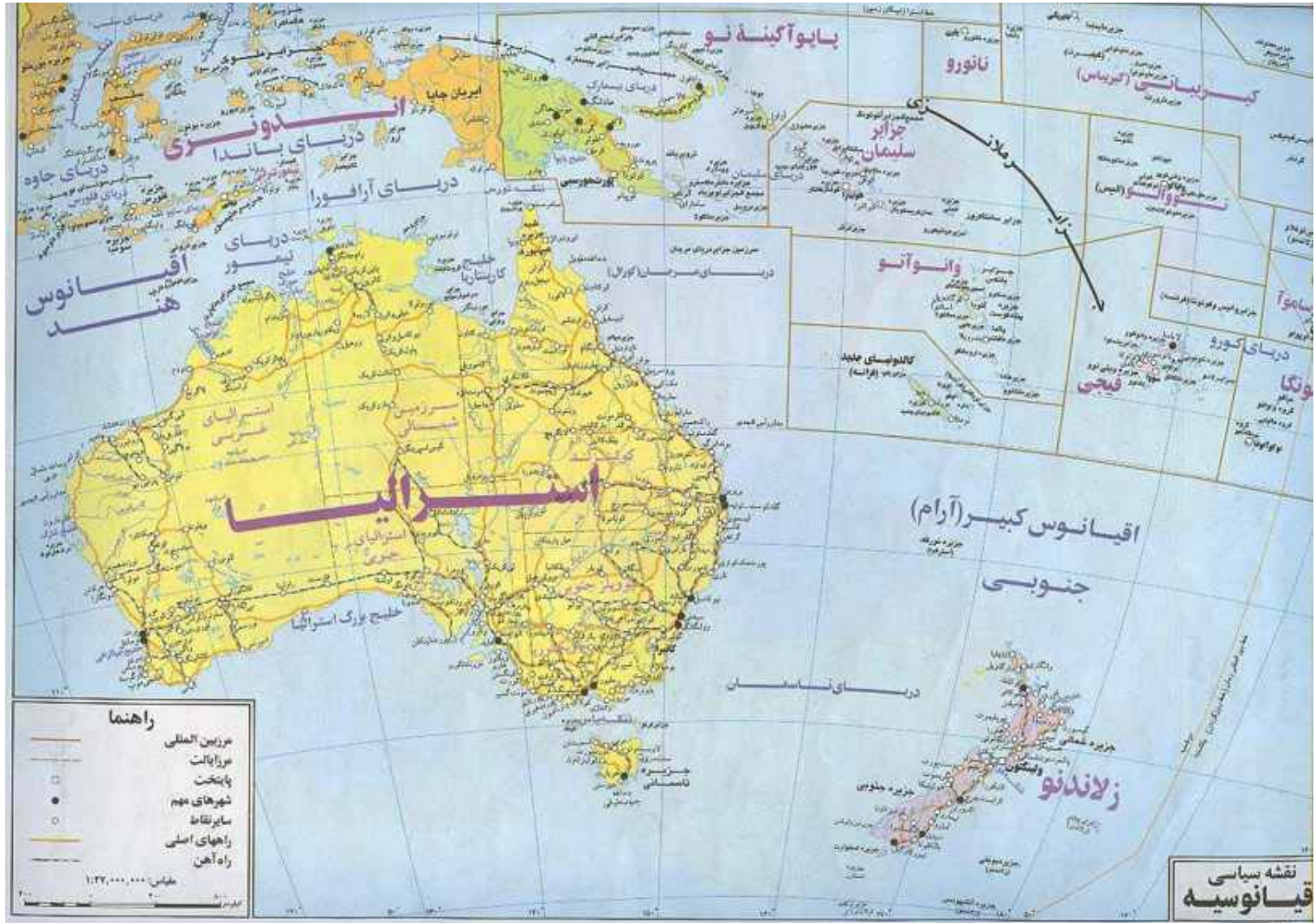
پوشش گیاهی:

بیشتر علفزارهای استرالیا امروز تبدیل به زمینهای زراعی شده است و تنها در حاشیه جنگل‌ها علفزارهای انبوهی دیده می‌شود. بعد از مناطق جنگلی در نواحی شرقی استرالیا به طرف داخل مناطقی است که از پوشش نباتی ساوان تشکیل شده است که مخلوطی است از درخت و بوته‌های علفی که تعداد درختان رفته رفته به نسبت خشکی هوا کاهش می‌یابد.

نقشه سیاسی قاره اقیانوسیه

جغرافیای انسانی:

سوابق تاریخی:

هنگامی که اروپائیان وارد استرالیا شدند کمتر از نیم میلیون نفر افراد بومی در این قاره زندگی می کردند که حدود 500 قبیله بودند و به زبانهای مختلف تکلم می کردند. باستان شناسان معتقدند که نژاد استرالیایی ها سیاهپوست می باشد. این افراد بومی استرالیا دارای پوست تیره بوده و شکار می کردند و حدود 28 هزار سال پیش از آسیا به این مناطق آمده اند. بعضی ها معتقدند که یک پل زمینی بین استرالیا و گینه در دوران چهارم به وجود آمده، اما بعدها با بالا آمدن آب این راه خشکی به زیر آب فرورفته است.

جمعیت:

استرالیا از جمله کشورهای است که از درصد بالای جمعیت شهرنشین برخوردار است. حدود 85٪ جمعیت استرالیا در چند مرکز مهم متراکم بوده در حالی که مناطق وسیعی از روستاهای استرالیا تقریباً خالی از سکنه است. درصد شهرنشینی در استرالیا قابل مقایسه با کشورهای اروپای غربی و اسرائیل می باشد. 6 میلیون از 15 میلیون جمعیت استرالیا در دو شهر بزرگ سیدنی و ملبورن زندگی می کنند. 32 جمعیت در شهرهایی نظیر نیو کاسال، آدلاید، بریسبان، پرت و کانبرا (بزرگترین شهر داخلی استرالیا) زندگی می کنند.

نژادها:

قسمت عمده و شاید همه جمعیت قاره اقیانوسیه را بومیان اصیل اقیانوسیه تشکیل داده‌اند و از سایر نژادهای امروزی کره زمین، کمتر نژاد دیگری (جز مقدار کمی از تیره‌های نژاد سفید در استرالیا، مجمع‌الجزایر هاوایی یا زلاند جدید) در این جزایر امکان رشد و ازدیاد یافته‌اند. اما خود بومیان نیز به همان ترتیب که در بالا و در بیان (از لحاظ گروه‌های جمعیتی) ذکر شد در اصل از آسیا آمده‌اند.

زبان:

به تعداد مذاهب ابتدایی در میان سکنه جزایر بی شمار اقیانوسیه، زبانهای مختلفی نیز وجود دارد که گاه این زبانها از یک رشته هستند و گاه به کلی از هم متمایز می باشند. قبل از اینکه توضیح بیشتری در بیان چگونگی این همه زبانهای بومی داده شود، ذکر این نکته لازم است که به سبب اقامت طولانی انگلیسی ها در جزایر عمده این قاره و مخصوصاً در استرالیا و زلاند جدید کمتر زبان دیگری جز انگلیسی در اقیانوسیه رواج یافته است

مذهب:

از ادیان رسمی اروپایی و آسیایی تنها یک دین (آن هم دین مسیح) در قسمت‌های مختلفه این قاره وجود دارد

پیروان مذهب پروتستان (انگلیکان) بیشتر و پیروان مذهب ارتودوکس کمتر است و علت این است که استرالیا مدتهای مدید متعلق به انگلستان بود و چون مذهب رسمی انگلیسی‌ها «انگلیکان» است که خود نوعی «پروتستان» است، روی این اصل پیروان مذهب انگلیکان (یا مذهب انگلیس) بیشتر از سایر پیروان مذاهب است.

حکومت:

استرالیا 7 پارلمان دارد که در هر کدام از ایالات، این پارلمان مسائل مربوط به آن ایالت را رسیدگی می کند و یک پارلمان عمومی و مشترک در کانبرا واقع شده است که مسائل مربوط به کل مملکت را رسیدگی می کند. با این توضیح حکومت استرالیا را می توان نوعی حکومت فدرالی نامید که شبیه آمریکا و کانادا می باشد

مسأله مهاجرت:

برای مدتها استرالیا نگران جمعیت کمی بود که در چین و سعتی زندگی میکردند. بعدها با ورود مهاجرین سفیدپوست و زردپوست این نگرانی کمی تعدیل شد. بعضی از مهاجرین که از کشورهای پرجمعیت آسیا مثل ژاپن، چین و هند برای اولین بار به نواحی شمالی استرالیا وارد شدند و در حقیقت این مهاجرین بودند که ساکنان سواحل شمالی استرالیا را تشکیل دادند. جمعیت بومی استرالیا بسیار پراکنده و بیشتر در نواحی دورتر شمال و غرب استرالیا زندگی می کنند و دسته ای از آنها زندگی جمعیتی را رها کرده و در مراکز پرورش دام به کار مشغولند.

جغرافیای اقتصادی:

جغرافیدانان موقعی که توسعه اقتصادی را در استرالیا مطالعه می کنند غالباً صحبت از دواصطلاح استرالیای خالی از سکنه و استرالیای مسکونی می کنند، که استرالیای مسکونی به صورت حلقه‌ای استرالیای غیر مسکونی را دربر می گیرد. برای سالیان متمادی پایه اقتصاد استرالیا بر گله چرانی استوار بود. مناطق حوالی رودخانه موری - دارلینگ در جنوب شرقی، سرزمین علفزاری مناسب پرورش دام می بودند. این مناطق بعدها به مرکز پرورش گوسفند توسعه یافت و هنوز حدود 175 میلیون گوسفند در نیوساوت ویلز یافت می شود.

در سال 1810 حدود 34 هزار رأس گوسفند در استرالیا بود که در سال 1810 تعداد آنها به 150 هزار رأس بالغ می شد. از 1950 به بعد تعداد دامها به شکل غیر قابل انتظاری افزایش یافته به طوری که به بیش از 164 میلیون رأس در 1967 رسید.

کشاورزی:

کشاورزی استرالیا امروز با سیستم آبیاری و مکانیزاسیون رشد چشمگیری دارد. از محصولات کشاورزی که در تجارت خارجی استرالیا نقش مهمی دارد گندم است. استرالیا امروزه یکی از کشورهای مهم تولید کننده گندم به شمار می رود و درآمد آن حدود نصف درآمد استرالیا از پشم گوسفند است. تولید گندم در کمربند وسیعی از آدلاید تا ویکتوریا و در طول رودخانه مورای به داخل کوئینزلند کشیده شده است. همچنین مناطقی در حوالی شهر پرت (استرالیای غربی) اختصاص به کشت گندم دارد. اگرچه این مناطق به عنوان مناطق کشت غله شناخته شده اند، اما در این نواحی پرورش گوسفند نیز صورت می گیرد.

دامپروری:

شاید یکی از علل اشتها در استرالیا در اقتصاد، توسعه عجیب دامپروری در این کشور باشد، زیرا وجود مراتع طبیعی و چمنزارهای وسیعی که در حدود 34 درصد از کل مساحت استرالیا را

پوشانده‌اند، سبب توسعه و رواج کامل دامپروری در این جزیره بزرگ شده است. به طوری که یکی از دو رکن اساسی و اصلی اقتصاد استرالیا را دامپروری تشکیل می‌دهد و این دامپروری از سال 1788 میلادی سابقه دارد

3 - 3 - 5 معادن استرالیا:

در بسیاری از مناطق دنیا کشف معادن با ارزش در هر نقطه سبب می شود که جمعیت زیادی به آن نقطه هجوم آورده و منطقه را تبدیل به یک ناحیه مسکونی بکنند، مثل بسیاری از شهرهای سیدنی که صرفاً به علت وجود معادن با ارزش به وجود آمده اند

در واقع هیچ چیز مثل کشف طلا موجب تحرك اقتصادی در استرالیا

نگشت و طلا در 1851 در نیوساوت ویلز و ویکتوریا کشف شد.

اعتقاد نسبت به پیدایش نفت و گاز طبیعی در استرالیا کم است

در این اواخر رگه های غنی نیکل نزدیک معادن طلا در کالگوری در غرب کشور کشف شد.

5 صنعت:

مدتها استرالیا به عنوان مستعمره انگلیس تأمین کننده مواد خام اولیه برای صنایع این کشور و خریدار کالاهای ساخته شده آن بود. اما جنگ اول جهانی رابطه به این شکل را برهم زد و استرالیا برای اولین بار به خود متکی شد و اقدام به تولید بخشی از محصولات مورد نیاز خود کرد. هنگامی که جنگ پایان یافت، صنعت استرالیا پیشرفت چشمگیری کرده بود. در زمان جنگ بخش اعظم مواد غذایی مورد نیاز در داخل کشور تأمین می شد.

مهمترین رشته صنعت در استرالیا، صنایع ماشین سازی و نساجی است. به این دلیل که استرالیا در مراحل اولیه رشد صنعتی می باشد احتیاج شدید به صنایع مادر و مواد و مصالح ساختمانی ذوب آهن، نیروگاههای برق و خطوط راه آهن دارد.

صنعت نساجی به دلیل فراوانی پشم و صنایع غذایی به دلیل تولید قابل ملاحظه گندم، گوشت، کره، میوه و صنعت چوب به دلیل وجود منابع چوبی فراوان در استرالیا توسعه فراوان یافته اند.

تجارت:

پشم و گندم هنوز از مهمترین صادرات استرالیا به شمار می رود. بعد از پشم و گندم و صادرات گوشت و کره، محصولات کانی رقم مهمی را در صادرات استرالیا تشکیل می دهند. طلا دیگر امروزه جزء با ارزش ترین محصولات کانی نبوده و به جای آن روی و نقره عمده ترین محصولات است. واردات استرالیا را بیشتر وسایل ماشینی تشکیل می دهند. بیشترین تجارت استرالیا با انگلیس صورت می گیرد، که حدود 40 تا 50٪ تجارت را تشکیل می دهد.

واردات مهم:

نفت، ماشین آلات صنعتی (آندسته از ماشین آلات که خود قادر به تولید آن نیست)، وسائط نقلیه، پارچه‌های پنبه‌ای، دخانیات، چای، قالی و خشکبار.

صادرات مهم:

محصولات دامی، لبنیات، گوشت، دامهای زنده، پشم، گندم، مواد معدنی (مخصوصاً سرب و آهن) پارچه‌های پشمی، آناناس، موز و چوب.

راههای ارتباطی: قسمت عمده راههای استرالیا در 15 درصد زمینی است که از دستبرد و تجاوز کوهها و صحراها و جنگلها و دریاچهها در امان مانده است و بیشتر این راهها در نواحی شرقی، جنوب شرقی و جنوب و جنوب غربی استرالیا به وجود آمده است. براساس آخرین آماری که از میزان راههای استرالیا منتشر شده است. در این کشور در حدود 40,000 کیلومتر راه آهن و در حدود 110,000 کیلومتر راههای شوسه و آسفالته وجود دارد.

زلاندنو وابسته به اقیانوسیه

جغرافیای طبیعی

نقشه طبیعی زلاند نو

آبوهوا و رودخانه‌ها:

برخلاف استرالیا زلاند جدید سرزمین پرباران است. در جزایر شمالی بارندگی در تمام مناطق 700 تا 1500 میلیمتر در سال است. جزیره جنوبی با کوهستانی که از شمال به جنوب کشیده شده وضع متفاوتی دارد. دامنه غربی این منطقه نسبتاً پرباران بوده و تنها منطقه مرکزی کانتربوری و اتاگوبارانی حدود 500 تا 700 میلیمتر در سال دریافت می کند که نسبت به بقیه مناطق تقریباً کم است. با توجه به وسعت زلاند جدید و چهره زمین در این منطقه نمی توان انتظار رودهای طولانی در این سرزمین را داشت.

خاک:

خاک زلاند جدید به طور کلی حاصلخیز می باشد. اما به علت کوهستانی بودن، منطقه ای که خاک رسوبی به طور وسیع گسترش داشته باشد یافت نمی شود و همچنین به علت وجود رودخانه های کوتاه و تسریع بیشتر موادی که این رودخانه ها بر جای می گذارند مواد درشت و شن می باشد که برای کشاورزی مساعد نیست

جغرافیای انسانی زلاند جدید:

زلاند جدید حدود 900 سال قبل از اینکه کاپیتان کوک به این سرزمین بیاید توسط یک انگلیسی به نام کوپ کشف شد. بعد از او گروه‌های مختلفی از سایر جزایر پولینزی به زلاند جدید آمدند. قبائل مائوری هنگامی که به زلاند جدید آمدند مردمانی را در این سرزمین یافتند که از طریق شکار و جمع‌آوری میوه‌های جنگلی زندگی می‌کردند. قبیله مائوری خود در نواحی شمالی زلاند جدید ساکن شدند که بیشتر شبیه سرزمین مادریشان بود.

خصوصیات جمعیتی زلاند جدید:

یکی از خصوصیات جمعیتی زلاند جدید تقسیم همگون جمعیت در تمام نقاط است. به دین معنی که جمعیت به طور یکنواخت در سراسر کشور تقسیم شده‌اند و تقریباً 20 شهر زلاند جدید جمعیتی بالاتر از 20,000 نفر دارد، شهر مهم زلاند جدید اوکلند است که حدود 800,000 نفر جمعیت دارد. شهر بزرگ دیگر ولینگتون است که حدود 330,000 نفر جمعیت دارد.

اوضاع اقتصادی زلاند جدید:

- 1- کشاورزی: از آنجا که اغلب مناطق زلاند جدید کوهستانی است محصولات کشاورزی که در اینجا کشت می شود به طور عمده شامل گندم: جو: چاودار و علوفه جهت تغذیه دام است.
- 2- منابع معدنی: منابع فلزی در زلاند جدید یافت می شود، ولی به جز طلا که از صادرات مهم زلاند جدید در سالهای اول مهاجرت
- 3- صنعت: صنعت در زلاندنو، با وجود استفاده های فراوان از منابع رودخانه ای و نیروی برق ارزان که از طریق ایجاد سدهای مختلف بر روی این رودخانه ها بدست می آید، می تواند پیشرفت چشمگیری داشته باشد.

مجمع الجزایر مهم اقیانوسیه:

مجمع الجزایر میکرونزی: این منطقه شامل دسته‌هایی از جزایر است که در شمال شرقی استرالیا واقع شده‌اند

مجمع الجزایر ملانزی: از لحاظ موقعیت جغرافیایی در شمال و مشرق منطقه ملانزی واقع شده‌اند

. مجمع الجزایر پولینزی: که آن را به خاطر تعداد زیادی جزایر که دارد منطقه «جزایر بی‌شمار» نیز می‌گویند

نقشه طبیعی زلاند نو

از توجه و دلایب خاطر کلیه حاضرین جلسه
و تشکر

پایان

www.salampnu.com

سایت مرجع دانشجوی پیام نور

- ✓ نمونه سوالات پیام نور : بیش از ۱۱۰ هزار نمونه سوال همراه با پاسخنامه
- تستی و تشریحی
- ✓ کتاب ، جزوه و خلاصه دروس
- ✓ برنامه امتحانات
- ✓ منابع و لیست دروس هر ترم
- ✓ دانلود کاملاً رایگان بیش از ۱۴۰ هزار فایل مختص دانشجویان پیام نور

www.salampnu.com